

Πανεπιστήμιο Πειραιώς
**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών ΕΝΕΡΓΕΙΑ: Στρατηγική,
Δίκαιο & Οικονομία**

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας
**Οικονομετρική ανάλυση τιμών του πετρελαίου και οι
επιπτώσεις στη Ρωσική οικονομία**

Φοιτητής : Αλέξανδρος Λαλλάς

Αριθμός Μητρώου : ΜΕΔ 15024

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΙΣΟΤΙΜΙΑΣ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ

2.1 Εισαγωγή	5
2.2 Οι πρώτες μεταρρυθμίσεις μετά την πτώση της ΕΣΣΡ.....	6-9
2.3 Η νομισματική πολιτική μετά το 2000.....	10-12
2.4 Οι πρώτοι κραδασμοί από την παγκόσμια οικονομική κρίση.....	12-13
2.5 Η βαθύτερη νομισματική κρίση στην Ρωσική οικονομία	13-20
2.6 Συμπεράσματα.....	20

ΚΑΦΑΛΑΙΟ 3. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΩΝ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΡΩΣΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

3.1 Εισαγωγή	22
3.2 Πως επωφελήθηκε το ΑΕΠ με την αύξηση των τιμών μετά το 2000.....	22-29
3.3 Η διαμόρφωση του ΑΕΠ της Ρωσίας	29-31
3.4 Οι βιομηχανίες που μπορούν να βοηθήσουν ανεξάρτητη από το πετρέλαιο	31-33
3.5 Συμπεράσματα	33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΙΜΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

4.1 Εισαγωγή	36
--------------------	----

4.2 Οι παράγοντες οι οποίοι πειράζουν την τιμή του πετρελαίου	36-42
4.3 Οι διεθνείς αγορές πετρελαίου	42-44
4.4 Η στρατηγική χωρών όσον αφορά την παραγωγή πετρελαίου	44-54
4.5 Συμπεράσματα	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

5.1. Διατύπωση του προβλήματος και συλλογή δεδομένων	56
5.2 Κατασκευή υποδείγματος	57
5.3. Εφαρμογή υποδείγματος	58
5.4. Αξιολόγηση πρόβλεψης	58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πετρέλαιο ως βασική πρώτη ύλη διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία. Οι διακυμάνσεις στην προσφορά και ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών συμβάλλουν και σε μεταβλητότητα των τιμών του πετρελαίου στον βαθμό που το τελευταίο χρησιμοποιείται στην συντριπτική πλειοψηφία των τομέων της οικονομικής δραστηριότητας. Μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η τιμή του πετρελαίου δεν λογίζεται μόνο ως εξαρτημένη μεταβλητή υπό την έννοια του ότι επηρεάζεται από τις γενικότερες οικονομικές συνθήκες αλλά και ως ανεξάρτητη μεταβλητή υπό την έννοια του ότι η πορεία της τιμής του έχει αντίκτυπο στην γενικότερη οικονομική δραστηριότητα. Για παράδειγμα μια ισχυρή άνοδος της τιμής του πετρελαίου αναμένεται να ενεργοποιήσει ισχυρές πληθωριστικές πιέσεις σε κάποιες οικονομίες.

Η Ρωσία είναι από τις σημαντικότερες πετρελαιοπαραγωγούς χώρες και είναι χαρακτηριστικό ότι παράγει 10 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα. Το γεγονός του ότι η Ρωσία είναι αυτάρκης όσο αφορά το πετρέλαιο στον βαθμό μάλιστα εξάγει τεράστιες ποσότητες σίγουρα λογίζεται ως κάτι το θετικό. Από την άλλη όμως η υπερβολική εξάρτηση της Ρωσικής οικονομίας από την σημαντικότερη αυτή πρώτη ύλη εγκυμονεί σημαντικούς κινδύνους αν αναλογιστούμε τις σχετικές διακυμάνσεις της τιμής του. Σημαντική επίπτωση ασκεί και στην συναλλαγματική οικονομία κάτι που φάνηκε στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 αλλά και το 2014 όπου η τιμή του διολίσθησε σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Ο σκοπός της διπλωματικής εργασίας είναι η ανάλυση της συσχέτισης της διακύμανσης της ισοτιμίας του ρωσικού νομίσματος (Εξαρτημένη μεταβλητής) με τρεις άλλες μεταβλητές: α) τις τιμές του πετρελαίου τύπου Brent, β) τις τιμές του πληθωρισμού και γ) το ΑΕΠ της ρωσικής οικονομίας (Ανεξάρτητες μεταβλητές). Η ανάλυση της συσχέτισης θα αναδείξει αν η ρωσική οικονομία πάσχει από το φαινόμενο της κατάρτας των πόρων.

Για την εκπλήρωση του σκοπού της εργασίας μας θα κάνουμε χρήση του μοντέλου πολλαπλής παλινδρόμησης όπου την εξαρτημένη μεταβλητή θα είναι η συναλλαγματική ισοτιμία και οι ανεξάρτητες μεταβλητές το ΑΕΠ, ο πληθωρισμός και η τιμή του πετρελαίου. Μέσω του μοντέλου πολλαπλής παλινδρόμησης θα είμαστε σε θέση να διερευνήσουμε τον στατιστικό αντίκτυπο των

ανεξάρτητων μεταβλητών στην συναλλαγματική ισοτιμία δολάριο προς ρούβλι. Οι υποθέσεις που θα κάνουμε θα είναι οι παρακάτω

- Το ΑΕΠ της Ρωσίας έχει αρνητικό και στατιστικά σημαντικό αντίκτυπο στην ισοτιμία δολάριο προς ρούβλι.
- πληθωρισμός θα έχει στατιστικά σημαντικό και θετικό αντίκτυπο στην συναλλαγματική ισοτιμία.
- Η τιμή του πετρελαίου έχει στατιστικά σημαντικό και θετικό αντίκτυπο στην ισοτιμία δολάριο προς ρούβλι

Η συνεισφορά της διπλωματικής εργασίας αυτής έγκειται στο ότι θα διερευνήσουμε ποιοι είναι οι παράγοντες που διαμορφώνουν την ρωσική οικονομία στο σύνολο της. Αν οι μεταβλητές που πήραμε στην παρούσα έρευνα είναι αρκετές και αν είναι οι σωστές ή αν υπάρχουν παράγοντες που δεν μπορούν να μεταφραστούν σε αριθμούς ώστε να βελτιώσουν την παρούσα έρευνα και ως ιδανικό να παρουσιαστεί στο μέλλον μια έρευνα που θα μπορούσε να καθοδηγήσει την ρωσική οικονομία προς μια οικονομία που θα προσφέρει στην πραγματική οικονομία. Καθώς παρουσιάζονται και άλλοι συντελεστές της παρούσας οικονομία εν έτη 2021 που είναι ικανοί να μεταμορφώσουν μια οικονομία στο σύνολο της, η οποία χαρακτηρίζεται από την κατάρρα των πόρων σε μια οικονομία του μέλλοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΙΣΟΤΙΜΙΑΣ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ

2.1 Εισαγωγή

Για να εξεταστούν όλες οι μεγάλες διακυμάνσεις του νομίσματος, θα αναλυθούν σε βάθος όλες οι οικονομικές πτυχές της ρωσικής οικονομίας από την ίδρυση της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Γιατί αποτυγχάνουν όλες οι μεταρρυθμίσεις και αυτό με την σειρά του επιδρά στην συναλλαγματική ισοτιμία της χώρας. Θα γίνει διερεύνηση των ενεργειών της κεντρικής τράπεζας και ποιες ήταν οι επιπτώσεις στην συναλλαγματική ισοτιμία.

2.2 Οι πρώτες μεταρρυθμίσεις

Η μεγαλύτερη διακύμανση του ρωσικού νομίσματος παρουσιάστηκε το 1998, μαζί με την οικονομική κρίση που συνέβη την ίδια περίοδο. Η κρίση αυτή στην Ρωσία, είχε πολλά κοινά με την χρηματοπιστωτική κρίση στις αναδιδόμενες αγορές το 1997 και αποδίδεται εν πολλύς στην πτώση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης όταν δηλαδή το 1990 έγιναν οι πρώτες προσπάθειες για μεταρρυθμίσεις στην οικονομία, το άνοιγμα της χρηματοπιστωτικής αγοράς της χώρας προς εγχώριους και ξένους επενδυτές και την απελευθέρωση των επιχειρήσεων (United Nations Economic Commission for Europe 1998).

Η πολιτική ηγεσία της χώρας, επέλεξε με λάθος τρόπο να ξεκινήσει τις μεταρρυθμίσεις αυτές. Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που δημιουργήθηκαν τότε και τα κατάλοιπά του υπάρχουν ακόμα και τώρα, ήταν η αναδιάρθρωση της βαριάς βιομηχανίας. Ενώ στις αρχές του 1992 έγινε μια προσπάθεια να απελευθερωθούν οι τιμές των προϊόντων, οι διευθυντές των πετρελαϊκών βιομηχανιών αντιστάθηκαν στην απελευθέρωση των τιμών λόγω του ότι η κρατική τιμή του πετρελαίου ήταν μόλις στο ένα τις εκατό της παγκόσμια τιμής πετρελαίου, το 1993 αυξήθηκε στο 8,3 τοις εκατό (Jacques, 1993).

Με την άναρχη αναδιάρθρωση των βιομηχανιών οι διευθυντές των κρατικών εταιρειών που παρήγαγαν πετρέλαιο και μέταλλα είχαν πλέον την δυνατότητα να αγοράζουν τα εμπορεύματα αυτά με βάση την κρατική τιμή που ήταν πολύ χαμηλή και μέσω θυγατρικών τους εταιριών να τα πωλούν στο εξωτερικό στην διεθνή τιμή της αγοράς. Κατά αυτόν τον τρόπο μια ελάχιστη μερίδα ανθρώπων που κατείχαν μια θέση εξουσίας σε μια δημόσια υπηρεσία ή σε κρατική εταιρία, έγιναν ολιγάρχους εις βάρος του κρατικού ταμείου καρπώνονταν τα κέρδη και μην αποδίδοντας τους ανάλογους φόρους.

Επειδή το κλείσιμο αυτών των βιομηχανιών θα είχε μεγάλο κοινωνικό και πολιτικό αντίκτυπο προς το κυβερνών κόμμα βρέθηκε μια άλλη λύση, η ταχεία ιδιωτικοποίηση όλων των βιομηχανιών της Ρωσίας.

Όπως θα ανέμενε κάποιος σε μια δυτική οικονομία στην οποία και ήθελε η Ρωσία να μοιάσει, θα ήταν λογικό να γίνουν διαγωνισμοί με προσφορές για την αγορά κάθε επιχείρηση. Παρόλου αυτά η ρωσική πολιτική ηγεσία τότε αποφάσισε να παραδώσει τις βιομηχανίες αυτές κατά κύριο λόγο στους υπάρχοντες διευθυντές ή σε κάποιους αγοραστές σε τιμή πολύ κάτω του κόστους, οι οποίοι δεν διέθεταν τα απαραίτητα κεφάλαια για να κάνουν τις απαραίτητες αναδιαρθρώσεις στις επιχειρήσεις αυτές.

Την ίδια περίοδο λόγω της μεγάλης φτώχειας άρχισαν σε όλη την Ρωσία να δημιουργούνται αναρίθμητες οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις και οι οποίες κατέστρεψαν το σχέδιο της αναδιάρθρωσης την ρωσικής βιομηχανίας. Οι οργανώσεις αυτές, δεν είναι η αιτία της αποτυχίας του σχεδίου αυτού αλλά μείωσαν περιθώρια να γίνουν κάποια θετικά βήματα.

Πρώτον οι διευθυντές που ανέλαβαν τον έλεγχο, δεν είχαν κανένα κίνητρο να εκσυγχρονίσουν αυτές τις επιχειρήσεις, δεύτερον οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις πουλούσαν προστασία στους διευθυντές με αντάλλαγμα μερίδιο από τα κέρδη της επιχειρήσεις το οποίο ξεκινούσε από 7 τοις εκατό μέχρι 20 τοις εκατό. Άρα ακόμα και να υπήρχαν τα κεφάλαια και η όποια διάθεση από τα στελέχη της επιχείρησης, δεν θα μπορούσε από τότε να γίνει κανένας εκσυγχρονισμός καμία αναδιάρθρωση και καμία επένδυση διότι τα κέρδη τα καρπώνονταν εκτός από τους διευθυντές και οι φορείς του οργανωμένου εγκλήματος. Η δράση του τελευταίου δεν σταματούσε στην πώληση προστασία, τις περισσότερες φορές ανάγκαζαν τους διευθυντές να κλείνουν τα μάτια τους στις κλοπές που έκαναν στις βιομηχανίες, δηλαδή έκλεβαν στην κυριολεξία την παραγωγή των επιχειρήσεων κατευθείαν από την γραμμή παραγωγής χωρίς να πληρώσουν απόλυτος τίποτα.

Είναι προφανές, ότι η βαριά βιομηχανία της Ρωσίας δεν μπορούσε να συνεισφέρει στο ΑΕΠ της χώρας και στην ανάπτυξη της οικονομίας. Πέραν αυτού του προβλήματος της βαριάς βιομηχανίας της Ρωσίας, η μη απελευθέρωση των τιμών κάποιων προϊόντων που εξήγαγε η χώρα ήταν κάτω του κόστους δηλαδή το πολύ 10 τοις εκατό της διεθνούς τιμής της αγοράς με

αποτέλεσμα τα έσοδα από τις εξαγωγές να είναι πολύ χαμηλά στα 2,4 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ το συνολικό ΑΕΠ της χώρας ήταν 79 δισεκατομμύρια δολάρια (World Bank, 1996).

Πολλές από αυτές τις επιχειρήσεις, πήραν τεράστιες πιστώσεις οι οποίες χορηγήθηκαν από την κεντρική τράπεζα με επιδοτούμενο επιτόκιο από 10 τοις εκατό μέχρι 25 τοις εκατό. Οι πιστώσεις αυτές ήταν συνήθως κατευθυνόμενες και ουσιαστικά θα μπορούσαν να θεωρηθούν και επιδοτήσεις οι οποίες κόστιζαν ακριβά στο κρατικό ταμείο δηλαδή το 23 τοις εκατό του ΑΕΠ. (International Monetary Fund (IMF). 1993)

Αργότερα, οι ολιγαρχες εισχώρησαν με της παράνομες δράσεις τους στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας. Με την απελευθέρωση της αγοράς δημιουργήθηκαν ιδιωτικές τράπεζες, ενώ πάρα πολλές εγκληματικές οργανώσεις είχαν τις δικές τους τράπεζες μέσω των οποίων έκαναν ξέπλυμα χρήματος, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο την φοροδιαφυγή και μειώνοντας τα κέρδη του κρατικού ταμείου. Τα κατάλοιπα αυτών των παράνομων δράσεων, υπάρχουν ακόμα και σήμερα στην Ρωσία με τα αδήλωτα χρήματα από την φοροδιαφυγή και της παράνομες δραστηριότητες να φτάνουν το 10 τοις εκατό του ΑΕΠ της χώρας. Έχοντας πλέον στην διάθεση τους ιδιωτικές τράπεζες και τεράστια κεφάλαια, ξεκίνησαν να επιδίδονται στην κερδοσκοπία του ρωσικού νομίσματος, ενώ έχοντας εσωτερική πληροφόρηση για την νομισματική πολιτική που θα ακολουθήσει η κεντρική τράπεζα της χώρας αποκόμισαν τεράστια πλούτη εις βάρος της ίδιας της χώρας και των συμπολιτών τους μειώνοντας το ΑΕΠ στο διάστημα 1990 με 1996 κατά 40 τοις εκατό.

Όπως είχε προαναφερθεί, οι επιπτώσεις αυτής της αποτυχημένης μεταρρύθμισης είναι εμφανείς και στην σημερινή Ρωσία, διότι ο πλούτος της νέας οικονομικής τάξης αποκτήθηκε με παράνομο και εύκολο τρόπο έτσι η με την απουσία επιχειρηματικού πνεύματος στην χώρα να είναι εμφανείς μέχρι και σήμερα,. Επί της ουσίας το οικονομικό πνεύμα της Ρωσίας, είναι η απόκτηση εύκολου χρήματος και η υψηλή τάση κατανάλωση πολυτελών αγαθών.

Έτσι οι ατελείς μεταρρυθμίσεις της αγοράς που ξεκίνησαν από το 1991, δεν μπόρεσαν να φέρουν στην Ρωσία μια βασική μακροοικονομική σταθερότητα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την περίοδο 1992 με 1994, να δημιουργηθούν δημοσιονομικά ελλείμματα και για να λύσει η κεντρική κυβέρνηση το πρόβλημά αυτό, αποφάσισε να χρηματοδοτήσει τα ελλείμματα αυτά με την έκδοση επιπρόσθετου χρήματος στην οικονομία. Αυτή η απόφαση οδήγησε πολύ γρήγορα στον πολύ υψηλό πληθωρισμό, και στις 11 Οκτωβρίου του 1994 πραγματοποιήθηκε, η πρώτη

απότομη υποτίμηση του μετά-σοβιετικού ρούβλι. Αμέσως μετά από αυτήν την υποτίμηση, δημιουργήθηκε ένα πρόγραμμα σταθεροποίησης.

Παρά τις όποιες προσπάθειες για σταθεροποίηση της οικονομίας, οι φοροαπαλλαγές συνεχίστηκαν με αποτέλεσμα την μείωση του ΑΕΠ. Το 1994 εγκρίθηκαν φορολογικές απαλλαγές προς την βιομηχανία μετάλλου αξίας 2 τοις εκατό επί του ΑΕΠ.

Η σταθερότητα κατά την περίοδο 1994 με 1995, οφείλεται κατά κύριο λόγο στο ότι η κεντρική τράπεζα της Ρωσίας άρχισε να ελέγχει την προσφορά χρήματος στην αγορά. Αυτή η σταθερότητα οφείλεται και σε έναν άλλο λόγο. Τα ελλείμματα χρηματοδοτήθηκαν με την έκδοση χρεογράφων του δημοσίου από ιδιωτικές τράπεζες και όχι μέσω δανεισμού από την κεντρική τράπεζα. Ακόμη και αυτή η χρηματοδότηση, δεν μπόρεσε να υπερκεράσει άλλα προβλήματα που ταλάνιζαν την Ρωσία και δεν μπόρεσε να τα ξεπεράσει, τον αργό ρυθμό με τον οποίο προχωρούσαν οι δημοσιονομικές και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις σε συνδυασμό με τις μειωμένες εξαγωγές. Επίσης το αρνητικό κλίμα που επικρατούσε, δυσχέραινε την εμπιστοσύνη των επενδυτών με αποτέλεσμα την περεταίρω πτώση των επενδύσεων οδηγώντας έτσι σε αποκεφαλαιοποίησή της οικονομίας (Anders, 1991). Τα επιτόκια δανεισμού ήταν υψηλά για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα να προκληθεί έντονη πιστωτική κρίση και να μείνουν για μήνες απλήρωτοι οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα.

Η χρονιά 1996 χαρακτηρίστηκε από αδράνεια, γιατί δεν πραγματοποιήθηκε ουσιαστική μεταρρύθμισή, το δημοσιονομικό έλλειμμα από το 5,7 του ΑΕΠ το 1995 έφτασε στο 8,4 του ΑΕΠ το 1996, το 4 τοις εκατό διοχετευόταν για την πληρωμή του δημοσίου και τα έξοδα για την πληρωμή των τόκων του ομοσπονδιακού προϋπολογισμού αυξήθηκαν από το 3,3 τοις εκατό του ΑΕΠ στο 5,7 % του ΑΕΠ (Illarionov, 1998).

Το 1998, η Ασιατική κρίση έπληξε το χρηματιστήριο της Ρωσίας κάνοντας μια απότομη βουτιά 19 τοις εκατό, το δημοσιονομικό έλλειμμα αυξήθηκε πάνω από 8 τοις εκατό και αυτά είχαν ως αποτέλεσμα να αυξηθούν τα επιτόκια πάνω από 100 τοις εκατό.

Την ίδια περίοδο, παρουσιάστηκαν και άλλα εξωτερικά προβλήματα, όπως η μείωση της τιμής του πετρελαίου, η ενίσχυση του δολαρίου και η μετάδοση της ασιατικής κρίσης του 1997 σε άλλες χώρες (World Bank, 2005). Τελικά στις 17 Αυγούστου του 1998 το ρούβλι υποτιμήθηκε

κατά τα τρία τέταρτα της αρχικής του αξίας, λόγω του ότι δεν μπορούσε η Ρωσία να πληρώσει το δημόσιο χρέος της, επίσης η χώρα εγκατέλειψε την ζώνη του δολαρίου.

2.3 Η νομισματική πολιτική μετά το 2000

Μετά την κρίση του 1998, ακολουθήσε μια δεκαετία ανάπτυξης λόγω ευνοϊκών παγκόσμιων συνθηκών όπως η αύξηση των τιμών του πετρελαίου. Η Ρωσία μείωσε τα δημόσια ελλείματα λόγω των μεγάλων χρηματικών εισροών από τις εξαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου και κατάφερε να έχει χαμηλό πληθωρισμό. Η βελτίωση αυτών των στοιχείων, είχε αντανάκλασή και στο ρούβλι το οποίο μετά το 2000 σταθεροποιήθηκε έναντι του δολαρίου μεταξύ 25-30 ρούβλια ανά δολάριο (Lewis 2013).

Βάσει νόμου, ο στόχος της Κεντρικής Τράπεζας της Ρωσίας είναι να ελέγχει και να διατηρεί την σταθερότητα του εθνικού νομίσματος, την ανάπτυξη του τραπεζικού συστήματος και του εύρυθμου συστήματος πληρωμών. Για την ανεξαρτησία της Κεντρικής Τράπεζας, ο νόμος αναφέρει ότι πρέπει να λειτουργεί ανεξάρτητα από τα άλλα όργανα του κράτους. Παράλληλα ο νόμος αναφέρει ότι η Κεντρική Τράπεζα θα σχεδιάζει και θα εκτελεί την νομισματική πολιτική και χρηματοπιστωτική πολιτική σε συνεργασία με την κυβέρνηση.

Από το 2000 και ύστερα η Ρωσία επέλεξε την νομισματική μέθοδο « Νομισματικό Συμβούλιο - currencyboard» σε ένα καλάθι νομισμάτων με σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία το ευρώ και το δολάριο το οποίο ήταν και το αποθεματικό της Ρωσίας σε αναλογία 55 τοις εκατό δολάριο και 45 τοις εκατό ευρώ. Η νομισματική πολιτική αυτή, υιοθετείται κυρίως όταν το εθνικό νόμισμα μιας χώρας δεν είναι αξιόπιστο. Επίσης δίνει την δυνατότητα να χαραχτεί και να σταθεροποιηθεί ένα μακροοικονομικό πρόγραμμα το οποίο ουσιαστικά βοηθάει μια οικονομία να δημιουργήσει σταθερές βάσεις γιατί η αξία και σταθερότητα του εθνικού νομίσματος συνδέεται άμεσα με το καλάθι νομισμάτων (Baldrige 2019). Απαραίτητη προϋπόθεση για να πετύχει το συγκεκριμένο νομισματικό μοντέλο, είναι η ύπαρξη των κατάλληλων συνθηκών, κάτι που η Κεντρική Τράπεζα δεν μπόρεσε να επιτύχει, ο λόγος είναι ότι δεν μπορούσε να επικεντρωθεί σε συγκεκριμένους στόχους δηλαδή στον έλεγχο της συναλλαγματικής ισοτιμίας ή στον έλεγχο του πληθωρισμού.

Ιστορικά έχει αποδειχτεί ότι η μέθοδος currencyboard δεν ενδείκνυται για χώρες που είναι εξαρτημένες οικονομικά από κάποια συγκεκριμένα προϊόντα ή αν επηρεάζονται ευκολά από εξωτερικές κρίσεις ή υπάρχουν μεγάλες εισροές χρημάτων. Η ρωσική οικονομία είναι επιρρεπείς

σε όλες τις παραπάνω συνθήκες. Σε περιόδους που η τιμή του αργού πετρελαίου είναι ψηλά, παρατηρούνται ξένες εισροές κεφαλαίων από τους κερδοσκόπους. Ποιο συγκεκριμένα οι καθαρές εισροές ξένων κεφαλαίων το 2005 ήταν 0,1 δισεκατομμύρια ευρώ ενώ το 2006 5,6 δισεκατομμύρια ευρώ (European Commission 's 2008). Λόγω του ότι η ρωσική οικονομία δεν έχει καθορισμένη σταθερή συναλλαγματικής ισοτιμίας, τέτοιες μεγάλες εισροές μπορούν να δημιουργήσουν αύξηση του πληθωρισμού ή αύξηση των επιτοκίων.

Έτσι πριν την κρίση του 2008-2009, η Κεντρική τράπεζα έπρεπε να εκλέξει την πλεονάζουσα ρευστότητα ώστε να μην υπάρξει απότομη αύξηση των τιμών, κάτι το οποίο δεν είναι εύκολο καθώς εκείνη την περίοδο οι αυξήσεις των τιμών του αργού πετρελαίου ήταν της τάξεως 30% με 50% ετησίως. Η Κεντρική Τράπεζα υιοθέτησε μια μεσαία προσέγγιση για επιτευχθούν οι στόχοι της κατά την περίοδο 2004-2007, που ήταν κατά κύριο λόγο ο έλεγχος του πληθωρισμού και της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Ένα από τα πιο σημαντικά για την οικονομία, ήταν να ελεγχθεί αποτελεσματικά η προσφορά χρήματος κάτι που επιτεύχθηκε έως ένα βαθμό με την συνεργασία του υπουργείου οικονομικών και της Κεντρικής Τράπεζας. Το υπουργείο οικονομικών νομοθετικά έπαιρνε ένα μέρος από την πλεονάζουσα ρευστότητα που είχε δημιουργηθεί λόγω αυξημένων εσόδων από την εξαγωγή πετρελαίου και το χρησιμοποιούσε ένα μέρος για της τρέχουσες δαπάνες του κράτους και το υπόλοιπο γινόταν αποθεματικό κεφάλαιο, διατηρώντας το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών μεταξύ 118 και 130 δισεκατομμύρια δολάρια.

Κατά αυτόν τον τρόπο, κυλούσε ομαλά η ρωσική οικονομία, ενώ οι εμπορικές τράπεζες ήταν σε οικονομική ευφορία γιατί δεν υπήρξε ζήτησή για πιστώσεις από την κεντρική τράπεζα αντίθετα αγοράζαν χρεόγραφα από την κεντρική τράπεζα. Όμως η πιστοληπτική οικονομική ικανότητα της Ρωσίας βελτιώθηκε και επίσης αυξήθηκαν τα επιτόκια των τραπεζών, με αποτέλεσμα η ρωσική οικονομία να είναι ελκυστική για μεγάλες και απότομες εισροές ξένου κεφαλαίου. Αν και θα μπορούσε να θεωρηθεί η εισροή ξένου κεφαλαίου και επαναπατρισμός, καθώς πολλοί είναι εκείνοι που έχουν εταιρίες σε υπεράκτιες ακτές ώστε να αποφύγουν την φορολόγηση (European Commission 's 2008).

Όπως έχει προαναφερθεί, το μοντέλο που υιοθέτησε η ρωσική οικονομία το « Νομισματικό Συμβούλιο - currencyboard » είναι πολύ ευαίσθητό σε τέτοιες απότομες και μεγάλες αλλαγές. Ως αποτέλεσμα αυτού, η Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας έχασε τον έλεγχο της προσφοράς χρήματος και οι τιμές των προϊόντων αυξήθηκαν κατά 10% ετησίως κάνοντάς την ζωή των

κατοίκων των απομακρυσμένων πόλεων ιδιαίτερα δύσκολη. Έτσι η Κεντρική Τράπεζα μαζί με τις εμπορικές τράπεζες διατήρησαν το υψηλό επιτόκιο, κάνοντας την επένδυσή σε ρωσικά χρεόγραφα πολύ ελκυστική, ωθώντας έτσι το ρούβλι υψηλότερα.

2.4 Οι πρώτοι κραδασμοί από την παγκόσμια οικονομική κρίση

Με την επιδείνωση της χρηματοπιστωτικής παγκόσμιας κρίσης, το ρωσικό τραπεζικό σύστημα ήταν εκτεθειμένο σε συναλλαγματικό κίνδυνο. Έτσι δαπανήθηκαν πολύ μεγάλα κεφάλαια για να απορροφηθούν οι κραδασμοί από την παγκόσμια κρίση στο ρωσικό τραπεζικό σύστημά.

Η απόφαση να υπάρχει μεγαλύτερη ρευστότητα, δεν ήταν αναγκαία καθώς δεν υπήρχε ζήτηση για ρούβλι, αλλά αντίθετα υπήρχε αυξημένη ζήτηση για δολάριο. Μια άλλη μη αναμενόμενη εξέλιξη στην ρωσική οικονομία ήταν ότι η Κεντρική Τράπεζα έδωσε στις συστημικές τράπεζες μεγαλύτερη δυνατότητα για πίστωση και έτσι οι τράπεζες χρησιμοποίησαν τα κεφάλαια αυτά ώστε να αγοράσουν ξένο συνάλλαγμα. Το αποτέλεσμα ήταν να μειωθούν γρήγορα τα συναλλαγματικά αποθέματα της Κεντρικής Τράπεζας ενώ αυξήθηκε περαιτέρω η ζήτηση για δολάριο.

Το φθινόπωρο του 2008, μειώθηκε η τιμή του πετρελαίου και η κεντρική τράπεζα έπρεπε να πάρει νέες αποφάσεις σχετικά με την συναλλαγματική ισοτιμία. Το δεύτερο εξάμηνο του 2008, η ρωσική κεντρική τράπεζα πούλησε μέρος από το αποθεματικό που ήταν σε ξένο συνάλλαγμα και αγόρασε ρούβλια. Το αποτέλεσμα ήταν μέσα σε ένα μήνα το ρούβλι να χάσει 17 τοις εκατό της αξίας του. Στα τέλη Δεκεμβρίου το ένα ρούβλι ήταν 29,38 ανά δολάριο και τέλος Ιανουαρίου ήταν 35,42 ρούβλια το δολάριο. Η παρέμβασή της κεντρικής τράπεζας στην συναλλαγματική ισοτιμία και σε συνδυασμό να μην αποσύρει το ρευστό από την αγορά, μείωσε τα διεθνή αποθεματικά κατά 169 δισεκατομμύρια δολάρια σε πέντε μήνες, χωρίς να έχει κανέναν ουσιαστικό αποτέλεσμα. Η αξία της νομισματικής βάσης τον Αύγουστο του 2008, ήταν 219 δισεκατομμύρια δολάρια, όμως με δεδομένο τις αναποτελεσματικές κινήσεις, η αξία του ρουβλιού έπεσε και τον Ιανουάριο του 2009 η αξία της νομισματικής βάσης ήταν 117 δισεκατομμύρια δολάρια.

Ένα χρόνο αργότερα από την έναρξη της κρίσης τον Φεβρουάριο του 2009 η κεντρική τράπεζα μείωσε κατά 22 τοις εκατό την νομισματική βάση δηλαδή την ρευστότητα στην αγορά ενώ την

ίδια περίοδο πουλούσε παράλληλα συναλλαγματικά αποθέματα αξίας 41 δισεκατομμύρια δολάρια. Σε αυτό το σημείο παρατηρείται μια αντίστοιχη μείωση με την νομισματική βάση του ρουβλιού. Αυτό συνέβαλαν στην ανατίμηση του ρουβλιού κατά 10 τοις εκατό και επιπλέον μειώθηκαν οι εκροές συναλλάγματός. Αυτή η άνοδος συνδυάστηκε και με την άνοδο της τιμής του πετρελαίου ακριβώς την ίδια χρονική περίοδο.

Το αποτέλεσμα αυτής της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης στην ρωσική οικονομία, είναι η σταθεροποίηση των συστημικών τραπεζών γιατί πολλές τράπεζες δεν μπορούσαν να δανειστούν από την κεντρική τράπεζα και αυξήσαν τα επιτόκια καταθέσεων με αποτέλεσμα να λύσουν μόνες τους το πρόβλημα ρευστότητας που είχαν. Αλλά και η ίδια η ρωσική οικονομία βελτίωσε αρκετές πτυχές της οικονομίας της, όπως για παράδειγμα βελτίωσε το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Επειδή τα εισαγόμενα προϊόντα ήταν πιο ακριβά λόγω της υποτίμησης, το αγοραστικό κοινό δεν τα προτιμούσε. Παράλληλα οι εμπορικές τράπεζες μείωσαν τα καταναλωτικά δάνεια, έτσι οι καταναλωτές σταμάτησαν να αγοράζουν με τις πιστωτικές κάρτες τα πολύ πιο ακριβά εισαγόμενα προϊόντα, έτσι επιτεύχθηκε η εξισορρόπηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

2.5 Η βαθύτερη νομισματική κρίση στην Ρωσική οικονομία

Στις αρχές του 2014, η Ρωσική οικονομία έπεσε στην δίνη της παγκόσμιας κρίσης καθώς επίσης αντιμετώπιζε και περιφερειακά προβλήματα. Ο συνδυασμός αυτών των γεγονότων ώθησε στην υποτίμηση του ρουβλίου σε βαθμό που θα μπορούσε να συγκριθεί με την κρίση του 1998. Από τον Μάρτιο μέχρι τον Απρίλιο υπήρξε μια μικρή πτώση στο ρούβλι αλλά πολύ σύντομα το καλοκαίρι του 2014 ανέκτησε πάλι την δύναμη του. Η μικρή αυτή υποτίμηση, οφείλεται σε δύο περιφερειακούς παράγοντες, όπως την προσάρτησή της Κριμαίας από την Ρωσία και του πρώτου γύρου των κυρώσεων από τις ΗΠΑ και την Ε.Ε. . Λίγους μήνες αργότερα, φάνηκαν οι επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία καθώς, από τον Οκτώβριο του 2014 μέχρι τον Φεβρουάριο του 2015 ο ρυθμός της υποτίμησης ήταν πολύ υψηλός, ιδιαίτερα τον Δεκέμβριο του 2014 η πορεία που ακολούθησε το ρούβλι έναντι του δολαρίου ήταν καθοδική. Έτσι τον Οκτώβριο η Κεντρική Τράπεζα δαπάνησε 30 δισεκατομμύρια δολάρια και στις 10 Νοέμβριου

υιοθετεί το μοντέλο των ελευθέρων συναλλαγματικών ισοτιμιών. Στις 27 Νοεμβρίου όταν ανακοινώθηκε από τον ΟΠΕΚ ότι θα περιορίσει την παραγωγή του, το ρούβλι βρέθηκε σε ελεύθερη πτώση αναγκάζοντας έτσι την Κεντρική Τράπεζα να δαπανήσει επιπρόσθετα 10 δισεκατομμύρια δολάρια στις πρώτες δεκαπέντε μέρες του Δεκεμβρίου (World Bank, 2015).

Μέχρι τον Αύγουστο του 2015, το ρούβλι προσπάθησε να ανακτήσει την αξία του, αλλά τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο σημειώθηκε εκ νέου πτώση. Η μεγαλύτερη πτώση που παρατηρήθηκε ήταν ένα χρόνο αργότερα, καταγράφοντας το χαμηλότερο επίπεδο 81,84 ρούβλια ανά δολάριο. Την ίδια περίοδο η διεθνείς τιμές του πετρελαίου έχουν καθοδική πορεία και παράλληλα το εθνικό νόμισμα της Ρωσίας ακολουθεί την τιμή του πετρελαίου.

Άλλοι παράγοντες στην πτώση ήταν οι εκροές κεφαλαίων, η πολιτική αντιμετώπιση στην Ουκρανική κρίση, η αλλαγή στο μοντέλο συναλλαγματικής ισοτιμίας και οι δυτικές κυρώσεις. Η Ουκρανική κρίση αποτέλεσε επιπρόσθετο βάρος, καθώς ο κρατικός προϋπολογισμός επιβαρύνθηκε με πρόσθετες στρατιωτικές δαπάνες και χρήματά για την περίθαλψη των ανθρώπων που ήταν μέσα στην εμπόλεμη ζώνη. Ένα επιπρόσθετο κόστος είναι και προσάρτηση της χερσονήσου της Κριμαίας, καθώς αμέσως μετά την προσάρτηση της ξεκίνησαν μεγάλα έργα ανοικοδόμησης και έργα στις υποδομές της χερσονήσου.

Μετά το τέλος του 2013, η ανάγκη για αναχρηματοδότηση της ρωσικής οικονομίας και συγκεκριμένα των κρατικών τραπεζών και των μεγάλων επιχειρήσεων ήταν πλέον εμφανής. Οι δυτικές κυρώσεις έφεραν μαζί τους ένα από τα πιο επώδυνα μέτρα που θα μπορούσε εκείνη την στιγμή να ληφθούν, καθώς περιορίσαν την πρόσβαση της Ρωσίας στις χρηματοπιστωτικές αγορές (Dabrowski, 2015).

Επίσης η Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας, έπρεπε να σώσει ή να δώσει κάποια λύση στα χρέη των ιδιωτικών επιχειρήσεων, γιατί μέσα στα δύο επόμενα έτη οι ρωσικές εταιρίες έπρεπε να πληρώσουν ή να αναχρηματοδοτίσουν το χρέος τους προς τις παγκόσμιες τράπεζες που φτάνει τα 300 δισεκατομμύρια δολάρια (Guriev, 2014).

Ένα από τα αμετάβλητα στοιχεία της οικονομίας ήταν το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών που παρέμενε πλεονασματικός με τον ετήσιο όγκο εισαγωγών να φτάνει περίπου στα 340 δισεκατομμύρια δολάρια. Αυτό οφείλεται στα αντίμετρα που επιβλήθηκε από την Ρωσία προς την δύση, γιατί μειώθηκαν οι εισαγωγές και εξοικονομήθηκαν 15,3 δισεκατομμύρια δολάρια

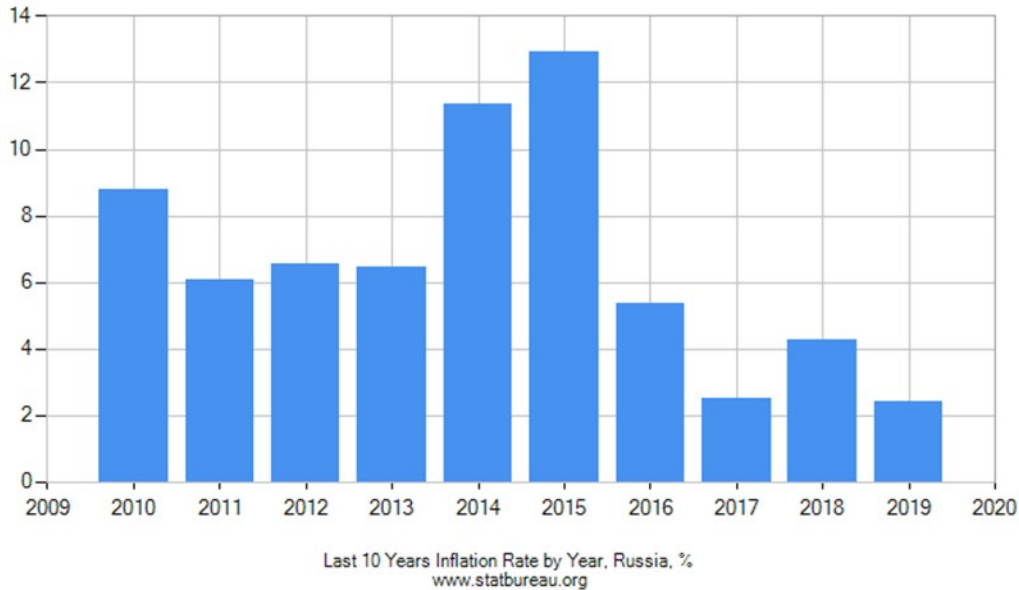
ετησίως. Το μέγεθος της λιανικής αγοράς της Ρωσίας είναι 750 δισεκατομμύρια δολάρια και ο καταμερισμός της αγοράς είναι ως εξής, 40% καταναλωτικά προϊόντα, 40% ενδιάμεσα αγαθά (πχ πρώτες ύλες) και το υπόλοιπο ποσοστό είναι μηχανήματα και εξοπλισμός (Rogon, 2014).

Εξαιρετικά σημαντικός είναι ο ρόλος των ενδιάμεσων προϊόντων στην πραγματική οικονομία της Ρωσίας, καθώς είναι οι πρώτες ύλες και τα εξαρτήματα που είναι απαραίτητα για την παραγωγή προϊόντων. Αν η τιμή του ρουβλίου είναι υψηλή θα επηρεάσει μια μεγάλη γκάμα προϊόντων και αν συνυπολογιστεί ότι τα δάνεια από τις εμπορικές τράπεζες προς τις επιχειρήσεις είναι λιγότερο προσιτά και πιο ακριβά δημιουργείται ένα δυσμενές κλίμα τόσο για την ρωσική οικονομία όσο και για τους Ρώσους καταναλωτές, καθώς το αυξημένο κόστος παραγωγής θα μετακυλήσει στους καταναλωτές.

Αυτό το στοιχείο δεν ήταν αρκετό ώστε να σταματήσουν οι εκροές κεφαλαίων καθόλου της διάρκειας της κρίσης με αποκορύφωμα το έτος 2014 152,9 δισεκατομμύρια δολάρια, ξεπερνώντας και το έτος ρεκόρ μέχρι πρότινος που ήταν το 2008 όπου η εκροή εκείνη την χρονιά έφτασε τις 133,6 δισεκατομμύρια δολάρια. Αυτή η σημαντική εκροή στην αρχή της κρίσης, αποδυνάμωσε σημαντικά τα διεθνή αποθέματα της Κεντρικής Τράπεζας της Ρωσίας. Παράλληλά η Κεντρική Τράπεζα κατά την περίοδο 2013 με 2015, δαπάνησε από το διεθνές αποθεματικό της 160 δισεκατομμύρια δολάρια σε μια προσπάθεια να ανακόψει την καθοδική πορεία του Ρωσικού νομίσματος.

Στα τέλη του 2013 όταν και ξεκίνησε η σταδιακή πτώση του ρουβλίου έναντι του δολαρίου ένα επιπλέον πρόβλημά που έπρεπε η ρωσική οικονομία να αντιμετωπίσει ήταν η μετακίνηση των αυξήσεων στους καταναλωτές. Ο αρχικός στόχος ήταν η διατήρηση του πληθωρισμού στο 5 τοις εκατό, όμως στα τέλη του 2013 όπως φαίνεται και στον πίνακα 2.1 ήταν 6,5 τοις εκατό δηλαδή 11,4 τοις εκατό πιο πάνω από την αρχική πρόβλεψη.

Πίνακας 2.1 Πληθωρισμό την Ρωσίας 2010 2019

Πηγή: Statbureau (2020)

Τον Αύγουστο του 2014 η Ρωσία λόγω των κυρώσεων που της είχαν επιβληθεί από Ε.Ε. , ΗΠΑ, Ιαπωνία, Καναδάς, Αυστραλία, αποφάσισε να προβεί σε αντίμετρα και την απαγόρευση εισαγωγής βασικών τροφίμων, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια επιπρόσθετη πίεση στην αύξηση του πληθωρισμού και μετέπειτα να αυξηθεί και ο δείκτη τιμών του καταναλωτή. Ο πληθωρισμός το 2014 έφτασε το 11, τοις εκατό, διπλάσιο νούμερο στον πληθωρισμό που η Ρωσία είχε να δει από την κρίση του 2008, πιο συγκεκριμένα ο πληθωρισμός στα τρόφιμα αυξήθηκε στο 15,4 τοις εκατό, στα γαλακτοκομικά προϊόντα η αύξηση ήταν 14,4 τοις εκατό στα λαχανικά 22 τοις εκατό. Τον Ιανουάριο του 2015 ο πληθωρισμός στα τρόφιμα αυξήθηκε στο 20,7 τοις εκατό λόγω της μεγάλης υποτίμησης του Δεκεμβρίου του 2014 και τον πληθωρισμό να σημειώνει ακόμα μια αύξηση στην αρχή του 2015. Η λύση της υποκατάσταση εισαγωγών σε μεγάλη κλίμακα, θα απαιτούσε τεράστια κεφάλαια σε επενδύσεις πράγμα εξαιρετικά αδύνατον για την περίοδο αυτή.

Μέσα στην δύνη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και τις πτωτικές τάσεις που έχει η τιμή του πετρελαίου, η Ρωσική οικονομία επηρεάστηκε και από τις γεωπολιτικές εντάσεις. Πιο συγκεκριμένα οι πολεμικές επιχειρήσεις μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας μετατράπηκε σε οικονομική σύγκρουση μεταξύ της Δύσης και της Ρωσίας. Αρχικά οι ΗΠΑ και τα μέλη της

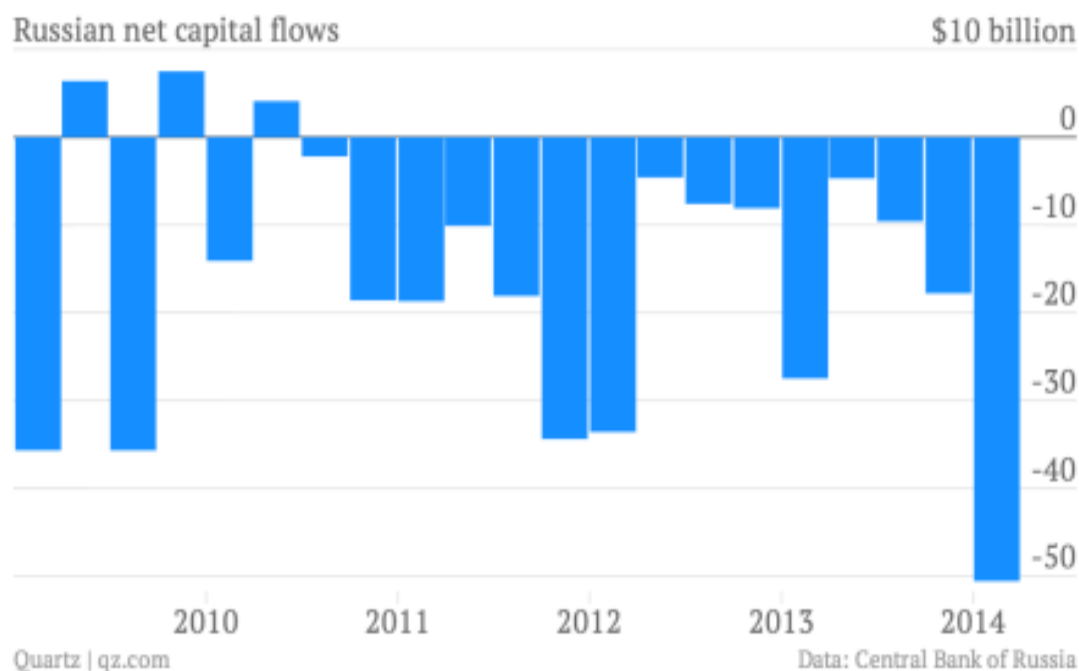
Ευρωπαϊκής Ένωσης επέβαλαν μια ήπια μορφή κυρώσεων στις αρχές του 2014, οι οποίες αφορούσαν κάποια στοχευμένα πρόσωπα και κάποιες Ρωσικές εταιρίες (Chatzky, 2019). Τα κράτη αυτά απαγόρευσαν στις επιχειρήσεις τους να συνεργαστούν μαζί τους, απαγορεύτηκε η είσοδος σε αυτά τα άτομα και πάγωσαν τα περιουσιακά στοιχεία τους. Λίγους μήνες μετά οι ΗΠΑ και η Ε.Ε. δημιούργησαν τον δεύτερο γύρο κυρώσεων, σχεδόν κλείνοντας την χρηματοπιστωτική αγορά για την στρατιωτική βιομηχανία της Ρωσίας, ενώ το ίδιο θέμα αντιμετώπισε και ο ενεργειακός τομέας και ο τραπεζικός κλάδος καθώς και οι έξι μεγαλύτερες τράπεζες οι οποίες δεν είχαν πρόσβασή στην αγορά (U.S. Department of State, 2016).

Στον στρατιωτικό τομέα για την ρωσική βιομηχανία απαγορεύτηκε η πώληση στρατιωτικών προϊόντων και της απαγορεύτηκε να εξάγει στρατιωτική τεχνολογία και δεν είχε δυνατότητα δανεισμού, στις συγκεκριμένες κυρώσεις συμμετείχαν τα εξής κράτη η Ελβετία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισραήλ. Στις ρωσικές ενεργειακές εταιρίες μειώθηκε η πρόσβασή στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, επίσης οι ΗΠΑ και Ε.Ε., Αυστραλία, Καναδάς, Νορβηγία απαγόρευσαν στις εταιρίες τους να εξάγουν υπηρεσίες και αγαθά που σχετίζονται με την ενεργεία και το πιο σημαντικό σταμάτησαν την παροχή τεχνολογίας. Με αποτέλεσμα να σταματήσουν τα έργα στην βαθιά και ανοιχτή θάλασσα και πλέον οι ρωσικές εταιρίες δεν είχαν πρόσβασή στην τεχνολογία του σχισθολιθού που χρειάζονται για να μειώσουν το κόστος παραγωγής. Σε απάντηση η Ρωσία σταμάτησε να εισάγει διατροφικά προϊόντα από τις αντίστοιχες χώρες, έτσι δημιουργήθηκε από τις κυρώσεις και τα αντίμετρα από τις δύο πλευρές με πολλές αρνητικές συνέπειες για την ρωσική οικονομία.

Πολλές ήταν οι επιχειρήσεις που δανείζονταν από το εξωτερικό, αυξάνοντας το εξωτερικό χρέος της Ρωσία μόνο την περίοδο 2012 με 2013 κατά 190 δισεκατομμύρια δολάρια δημιουργώντας επιπρόσθετα βάρη λίγο πριν ξεσπάσει η χρηματοπιστωτική κρίση στην Ρωσία, όπου τελικά τον Ιανουάριο του 2014 το εξωτερικό χρέος της Ρωσίας ήταν 728 δισεκατομμύρια δολάρια (Rogon, 2014).

Ήδη από το 2011 όπως φαίνεται στον πίνακα 2.2 ότι ξεκίνησαν οι εκροές κεφαλαίων, όταν και σταμάτησαν να αυξάνονται τα αποθεματικά της Κεντρικής Τράπεζας της Ρωσίας γιατί οι επιχειρήσεις που έκαναν εξαγωγές σταμάτησαν να αγοράζουν ρούβλι. Ακριβώς την ίδια χρονική περίοδο 2011 με 2013 η καθαρές εκροές κεφαλαίων φτάνουν σχεδόν τα 200 δισεκατομμύρια δολάρια.

Πίνακας 2.2 Εκροές κεφαλαίων από την οικονομία

Πηγή: Central Bank of Russia (2015)

Λόγω του ότι παρατηρούνται σημαντικά προβλήματα στην οικονομία, οι ημιτελείς θεσμικές και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις δημιουργούν την διαφθορά και άσχημο κλίμα για επενδύσεις και για επιχειρηματικές δραστηριότητες. Πιο συγκεκριμένα η Ρωσία κατέχει μια υψηλή θέση στην διαφθορά ανάμεσα στην Ουγκάντα και Νιγηρία στην θέση 136. Έτσι όλα αυτά τα αρνητικά στοιχεία εμποδίζουν την μακροοικονομική ανάπτυξη της Ρωσικής οικονομίας. Τα πρώτα χρόνια της οικονομικής ανάπτυξης, από το 2000 μέχρι το 2008, αυτά τα στοιχεία δεν ήταν τόσο εμφανή διότι υπήρχε θετικό οικονομικό περιβάλλον και υψηλές τιμές στην ενέργεια. Έτσι την περίοδο από το 2014 και 2015, άρχισαν να υπάρχουν αρκετές προκλήσεις για την Κεντρική Τράπεζα, όπως η μείωση του πληθωρισμού χωρίς όμως να προβεί σε μια ασφυκτική πιστωτική επέκταση, το οποίο θα ήταν επιτεύξιμο μέσω της νομισματικής χαλάρωσης.

Με την υιοθέτηση της νέας νομισματικής πολιτικής δηλαδή της ευέλικτης συναλλαγματικής ισοτιμίας, η Κεντρική Τράπεζα κατάφερε για πρώτη φορά να διατηρήσει και να προστατέψει το ξένο συνάλλαγμα και τα αποθεματικά της. Το 2015 πλέον δεν υπήρχαν πιέσεις για ξένο συνάλλαγμα στην αγορά και το μόνο που καθόριζε την πορεία του Ρωσικού νομίσματος ήταν η

τιμή του πετρελαίου. Πιο συγκεκριμένα, το ρούβλι υποτιμήθηκε έναντι δολαρίου 37 τοις εκατό, ενώ η τιμή του πετρελαίου μειώθηκε κατά 47 τοις εκατό. Σε αυτό το σημείο παρατηρείται, ότι το προηγούμενο διάστημα που υπήρχε σταθερή ισοτιμία, η μείωση στην τιμή του ρούβλι ήταν μεγαλύτερη σε σχέση με την μείωση στην τιμή του πετρελαίου. Λόγω αυτής της αλλαγής στην νομισματική ισοτιμία η ρωσική οικονομία βελτίωσε τα μακροοικονομικά της στοιχεία και μείωσε τον δείκτη πληθωρισμού κατά 2 μονάδες.

Παρόλα αυτά οι πληθωριστικές πιέσεις παρέμειναν κυρίως επειδή ήδη από την προηγούμενη χρονιά υποτιμήθηκε το ρούβλι και αυτό επηρέασε και την επόμενη χρονιά δηλαδή το 2015. Επιπλέον αυξήθηκαν οι τελωνιακοί δασμοί και η απαγόρευση εισαγωγής τροφίμων λόγω των αντίμετρων, αυτό φάνηκε κατά το δεύτερο μισό του 2015. Ο στόχος που είχε θέσει η κεντρική τράπεζα τον Δεκέμβριο του 2014 ήταν 8,5 τοις εκατό για τον πληθωρισμό και παρόλο που η κεντρική τράπεζα παρέμβει στην αγορά συναλλάγματος με το ποσό αυτή την φορά να είναι στα 3 δισεκατομμύρια δολάρια αύξησε δηλαδή αρχικά για λίγο την νομισματική χαλάρωση λόγω της μείωσης της τιμής του πετρελαίου στις αρχές του 2015 και το ρούβλι έφτασε τα 70 ρούβλια ανά δολάριο, κατάφερε να μειώσει τον δείκτη τιμών του καταναλωτή από το 15% στο 13% το 2015. Όμως από τον Φεβρουάριο μέχρι τον Αύγουστο το ρούβλι ανατιμήθηκε κατά 30% και έφτασε 50 ρούβλια ανά δολάριο, η τιμή του πετρελαίου υποχώρησε κάτω από 38 δολάρια το βαρέλι και τον Ιανουάριο του 2016 κάτω από 30 δολάρια το βαρέλι, με αποτέλεσμα το νόμισμα να υποτιμηθεί και να φτάσει τα 83 ρούβλια ανά δολάριο. Αν και τα προηγούμενα χρόνια η ρωσική κεντρική τράπεζα συνήθιζε να παρεμβαίνει στην αγορά συναλλάγματος όταν συνέβαινε μια τόσο μεγάλη υποτίμηση, αυτήν την φορά παρόλο που έφτασε σε χαμηλά επίπεδα ρεκόρ δεν παρέμβει.

Η νομισματική χαλάρωση ,συνεχίστηκε και το 2016 από την κεντρική τράπεζα και τα αποτελέσματα φάνηκαν πολύ γρήγορα στον πληθωρισμό καθώς επιβραδύνθηκε από 16% το 2015 στο 6 τοις εκατό το 2016. Επίσης τα θετικά στοιχεία για την οικονομία φάνηκαν και στα επιτόκια ακριβώς λόγω αυτής της ορθής απόφασης της αλλαγής του νομισματικού μοντέλου και το βασικό επιτόκιο της κεντρικής τράπεζας όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 2.3 σημείωσε μια σημαντική μείωση από το 17 τοις εκατό το 2015 στο 10 τοις εκατό το 2016. Σε αυτό βοήθησε και η μειωμένη εγχωρία ζήτηση που είχε σαν αποτέλεσμα να μειωθούν οι εισαγωγές αλλά και η δημοσιονομική εξυγίανση του κράτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΠΩΣ ΕΠΙΡΕΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

3.1 Εισαγωγή

Η Ρωσία όπως και άλλες πετρελαιοπαραγωγοί διακατέχεται από την Ολλανδική ασθένεια καθώς το ΑΕΠ διαμορφώνεται από τις αυξομειώσεις των τιμών του πετρελαίου παγκοσμίως. Και επειδή όπως θα δούμε και παρακάτω δεν έχει αναπτύξεις τα απαραίτητα εργαλεία για να ξεκινήσουν αν αναπτύσσονται και οι υπόλοιποι τομείς της οικονομίας. Η οικονομία της χώρας εξαρτάται άμεσα από την τιμή του μαύρου χρυσού.

3.2 Πως επωφελήθηκε το ΑΕΠ με την αύξηση των τιμών μετά το 2000

Το ΑΕΠ είναι ένας γενικευμένος δείκτης που χαρακτηρίζει την κλίμακα της οικονομίας της χώρας και τον ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης που χρησιμοποιείται για διεθνείς συγκρίσεις. Παρουσιάζει το τελικό αποτέλεσμα της παραγωγικής δραστηριότητας των οικονομικών οντοτήτων ή κατοίκων που υπολογίζεται από την αξία αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται από αυτούς τους οικονομικούς παράγοντες για τελική χρήση. Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) είναι η συνολική νομισματική ή εμπορική αξία όλων των τελικών προϊόντων και

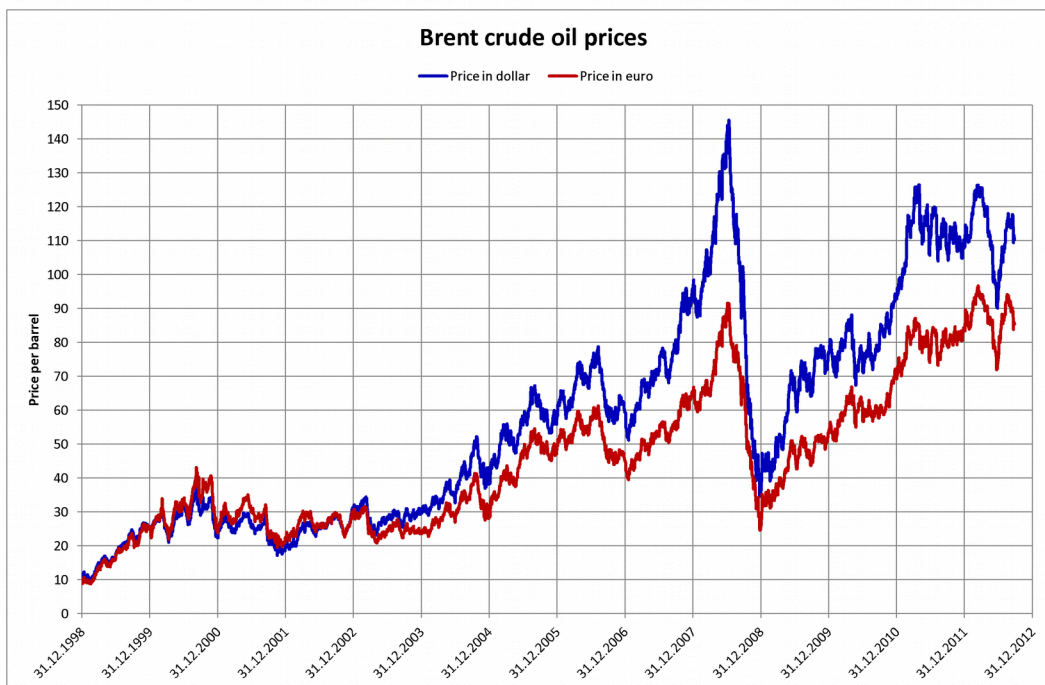
υπηρεσιών που παράγονται εντός των συνόρων μιας χώρας σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ως ένα ευρύ μέτρο της συνολικής εγχώριας παραγωγής, λειτουργεί ως ολοκληρωμένη βαθμολογία της οικονομικής υγείας της χώρας. Το ΑΕΠ περιλαμβάνει όλη την ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση, τις δημόσιες δαπάνες, τις επενδύσεις, τις προσθήκες σε ιδιωτικά αποθέματα, το κόστος κατασκευής και το εξωτερικό εμπορικό ισοζύγιο (οι εξαγωγές προστίθενται, οι εισαγωγές αφαιρούνται). Τα περισσότερα από τα επιμέρους σύνολα δεδομένων θα δίδονται επίσης σε πραγματικούς όρους, πράγμα που σημαίνει ότι τα δεδομένα προσαρμόζονται για τις μεταβολές των τιμών και, κατά συνέπεια, είναι καθαρό από τον πληθωρισμό.(Fernando, 2021)

Η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη την περίοδο 2000 με 2007, δημιούργησε μεγαλύτερη ζήτηση για προϊόντα, κατά συνέπεια υπήρξε αύξησης ζήτησης για ενέργεια. Ενώ η παγκόσμια παραγωγή πετρελαίου ήταν σταθερή για μεγάλο χρονικό διάστημα υπήρξε ξαφνική ζήτηση ιδιαίτερα μετά το 2004. (EIA, 2006)

Το προηγούμενο διάστημα ο ΟΠΕΚ τον Μάρτιο του 2000 είχε συμφωνήσει για σταθερές τιμές του αργού πετρελαίου, καθώς δημιουργήθηκε ένα μηχανισμός ζωνών τιμών που στόχο είχε να διατηρήσει την τιμή του πετρελαίου μεταξύ 22 και 28 δολάρια το βαρέλι. (Russkova, 2017)

Λίγα χρόνια αργότερα το καλοκαίρι του 2005 ο ΟΠΕΚ αποφάσισε να διακόψει την λειτουργία αυτού του μηχανισμού, καθώς οι τιμές ήταν πολύ παραπάνω από τι είχε συμφωνηθεί στις αρχές του 2000. Όπως μπορούμε να δούμε και στο διάγραμμα 3.1, απότομη αύξηση υπήρξε τα έτη 2007 με 2008, πιο συγκεκριμένα η μέση τιμή πετρελαίου τύπου Brent ήταν 70 δολάρια το βαρέλι, το τελευταίο τρίμηνο του 2007 η τιμή του αυξήθηκε στα 85 δολάρια το βαρέλι, το πρώτο μισό του 2008 έφτασε τα 140 δολάρια το βαρέλι. (Wikipedia, 2021)

Διάγραμμα 3.1 Διακύμανση τιμών πετρελαίου

Πηγή: Wikipedia (2021)

Η Ρωσία επωφελήθηκε από αυτές τις αυξήσεις αυτό ήταν εμφανές και στην πραγματική οικονομία καθώς με την άνοδο του ηχηρού προέδρου της Ρωσικής Δημοκρατίας πληρώνονταν οι συντάξεις εγκαίρως και οι δημόσιοι μισθοί και έγιαιναν αυξήσεις κυρίως στους στρατιωτικούς υπαλλήλους . Ο Βλαντίμιρ Πούτιν φορολόγησε βαριά τις εξαγωγές ενέργεια σε αντίθεση με τον προκάτοχο του του Μπόρις Γιέλτσιν που ήταν ιδιαίτερα ενδοτικός στα θελήματα των ολιγαρχών. Ο ίδιος κατάφερε να βγάλει την χώρα από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο να αποπληρώσει τα εξωτερικά δάνεια, να εξισορροπήσει το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και να αυξήσει τα δημόσια ταμεία χάρις της ορθής αξιοποίησης των εσόδων από την ενέργεια. Μέχρι τον Ιούλιο του 2008 τα ρωσικά αποθέματα σε ξένο συνάλλαγμα ανήλθαν σε πάνω από 588,9 δισεκατομμύρια δολάρια και οι τιμές του πετρελαίου έσπασε νέα ρεκόρ σε πάνω από 147,27 δολάρια το βαρέλι. (CSIS, 2021)

Η Ρωσία είναι μια από τις πιο πλούσιες χώρες σε πηγές ενέργειας όπως λιγνίτης, φυσικό αέριο, πετρέλαιο με αποτέλεσμα την περίοδο 2001 με 2008 όπου η ζήτηση ήταν μεγάλη να αυξήσει την παραγωγή από το 2002 κατά 10 τις εκατό και στο το 2007 15 τις εκατό. Το ποσοστό αυτό δεν θεωρείται ιδιαίτερα υψηλό επειδή σε σύγκριση με την Σαουδική Αραβία για παράδειγμα η οποία μπορεί πολύ πιο αποτελεσματικά να ανταποκριθεί άμεσα σε μια μεγάλη και απότομη ζήτηση, για παράδειγμά σε μια βδομάδα μπορεί να αυξομειώσει την παραγωγή της έως και 1,5 εκατομμύρια βαρέλια και αυτό οφείλεται στις μεγάλες επενδύσεις που έχει πραγματοποιήσει η χώρα. Σε αντίθεσή με την Ρωσία που τα χρόνια της μεγάλης ανάπτυξης δεν πραγματοποίησε τις απαραίτητες επενδύσεις και από το 2012 όταν θέλησε να εισάγει νέες τεχνολογίες εξόρυξης όπως το σχιστολιθικό πετρέλαιο και φυσικό αέριο μπήκε εμπόδιο οι δυτικές κυρώσεις. Παρόλου αυτό το ενεργειακός τομέας δηλαδή το φυσικό αέριο και το πετρέλαιο αντιπροσώπευαν το 2002 το 36 τις εκατό το 2005 το 30 τις εκατό και το 2007 47 τις εκατό και έκτοτε το ενεργειακό ποσοστό στο ΑΕΠ της Ρωσίας ξεκίνησε να μειώνεται λόγω της ανατίμησης του ρουβλίου, όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα 3.2. (BEA, 2008)

Διάγραμμα 3.2 Ισοτιμία Ρουβλίου

RUB per 1 USD

USD to Ruble exchange rate 2007-2016

30 Sep 2006 00:00 UTC - 26 Sep 2016 23:30 UTC
USD/RUB close:63.91028 low:23.16700 high:82.28121

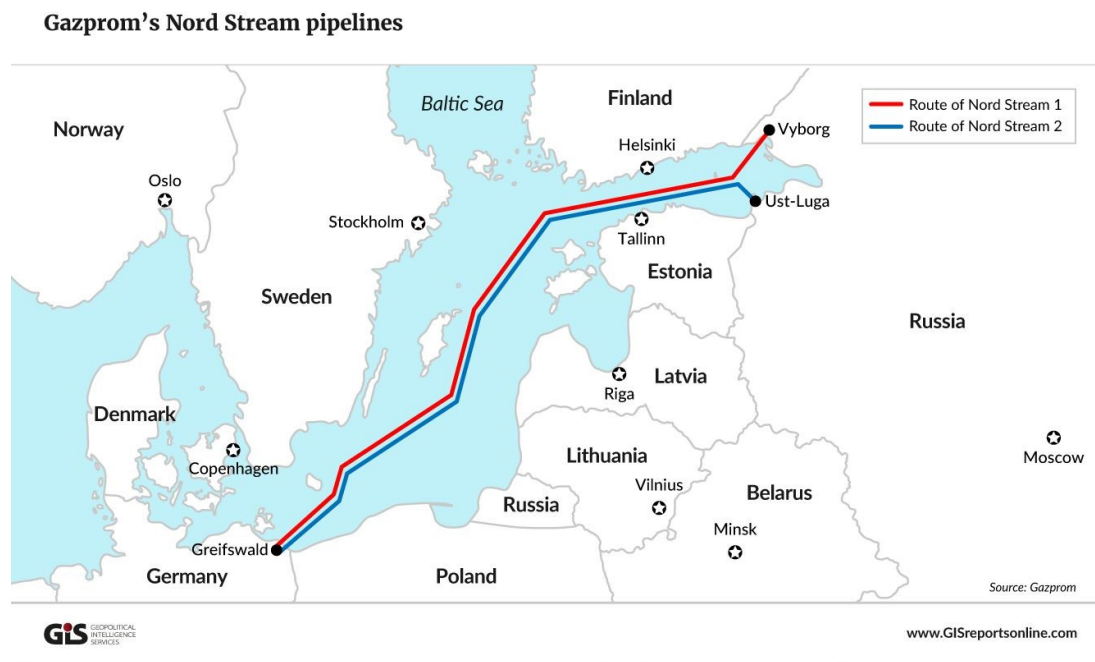
Πηγή: XE.COM (2016)

Οι δίοδοι μεταφοράς του πετρελαίου δεν αναπτύχθηκαν και συνεχιστικέ να μεταφέρεται μέσω των αγωγών που υπάρχουν ακόμα από την σοβιετική ένωση και οι όποιες αυξήσεις των εξαγωγών μεταφέρθηκαν μέσω σιδηροδρομικών μεταφορών. Παρόλου αυτά το 2007 κατάφερε να είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγές με 10 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα. Μετέπειτα εξαιτίας των ανυπάρκτων επενδύσεων έχασε έδαφος από τις ΗΠΑ η οποία ήδη αμέσως μετρά την πρώτη πετρελαϊκή κρίση ξεκίνησε έρευνες για νέες τεχνολογίες και εγκαθιδρύοντας καινούριες στρατηγικές και με ιδιαίτερο ζήλο από τον πρόεδρο των ΗΠΑ Τζορτζ Μπους το 2000 πραγματοποίησαν επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα και πήρε την πρωτιά από τους παραδοσιακούς παράγωγους την Ρωσία και την Σαουδική Αραβία.

Λόγω όμως των σχετικά περιορισμένων δυνατοτήτων εξαγωγών, έγιναν καινούρια σχέδια και μελέτες ακριβώς εκείνη την περίοδο όπως το Blue Stream στην περιοχή της Μαύρης θάλασσας με χωρητικότητα 16 bcm και ο Nord Stream1 (χάρτης 3.1) στην Βαλτική θάλασσα με χωρητικότητα 55 bcm. 6 Μέχρι το 2019 ο αγωγός Blue Stream έχει φτάσει μέχρι την Τουρκία

και ο Nord Stream1 έχει ολοκληρωθεί και από το 2011 ξεκίνησε και κατασκευή του Nord Stream 2 επίσης 55 bcm και αναμενόταν να είχα ολοκληρωθεί βάση το χρονοδιάγραμμά της Gazprom στα τέλη 2019. (nord-stream2)

Χάρτης 3.1 NORD SREAM

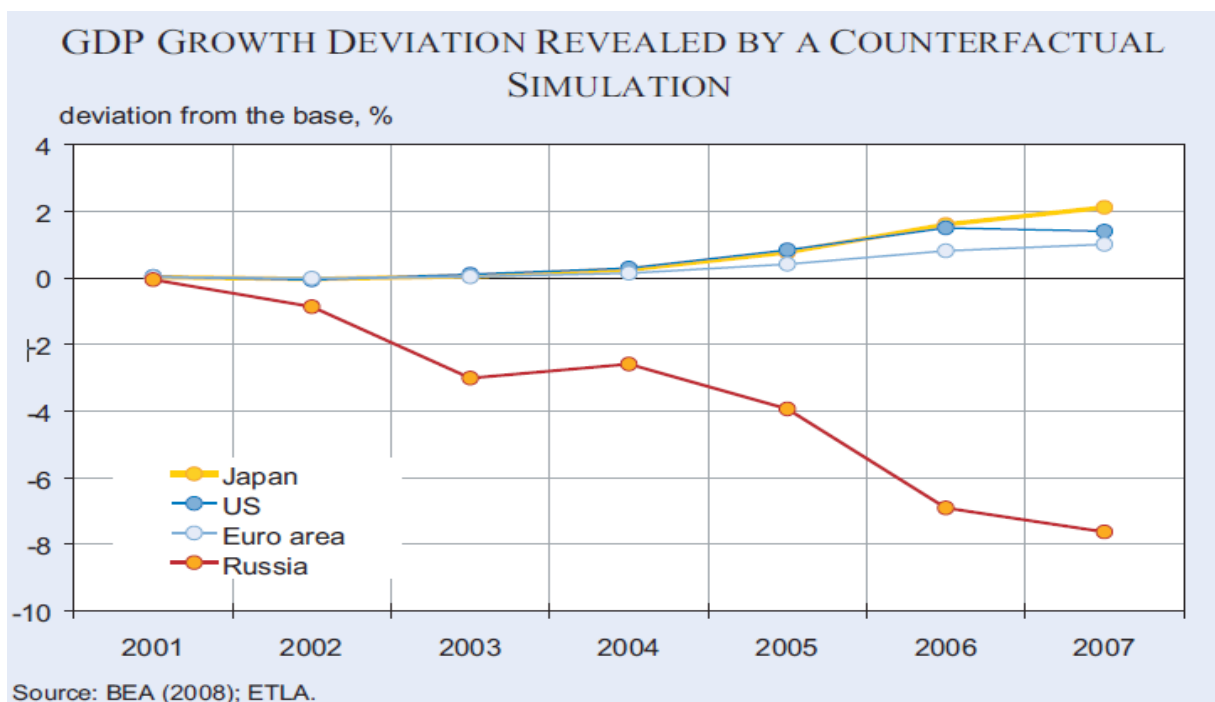

Πήγη: GIS (2020)

Σε χώρες που καταναλώνουν πετρέλαιο οι μειωμένες τιμές του μαύρου χρυσού έχουν θετική επίδραση στην οικονομία τους και κατά συνέπεια στο ΑΕΠ καθώς αυξάνεται. Όμως στο Ρωσικό ΑΕΠ οι χαμηλές τιμές πετρελαίου έχει ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα. Αν δούμε και από τον παρακάτω διάγραμμα 3.3, εάν είχαν επικρατήσει οι τιμές πετρελαίου του 2001 στην παγκόσμια αγορά το έτος 2007 το πραγματικό ΑΕΠ της Ρωσίας θα ήταν 7.6 τοις εκατό χαμηλότερο. Αυτό μετέπειτα θα επιδρούσε και στην εγχώρια ζήτηση καθώς θα είχε ως αποτέλεσμα ο ρυθμός της ζήτησης να είναι της τάξεως 7.3 της εκατό αντί του 9.7 της εκατό που διαμορφώθηκε στην πραγματική οικονομία. (Suni, 2007)

Στην αντίθετη περίπτωση είναι ακριβώς οι χώρες που εισάγουν και καταναλώνουν αργό πετρέλαιο οι χαμηλές τιμές του πετρελαίου επηρεάζουν μόνο κατά 1 τοις εκατό του ΑΕΠ (πίνακας 3.3) της Ιαπωνίας, ΗΠΑ και των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (BEA, 2008)

Διάγραμμα 3.3 Διακυμάνσεις ΑΕΠ

Πηγή: BEA (2008)

Παρά την αυξημένη εγχώρια ζήτηση η ρωσική οικονομία κατάφερε να κρατήσει πολύ θετικό εξωτερικό ισοζύγιο την πρώτη δεκαετία του 2000. Μετά την μείωση των τιμών του πετρελαίου λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης το ΑΕΠ παρέμεινε θετικό γιατί δεν υπήρξε έλλειμα τρεχουσών συναλλαγών καθώς η πτωτική εγχώρια ζήτηση οδήγησε σε χαμηλές εισαγωγές, έτσι αντισταθμίστηκε η απώλεια από την χαμηλή τιμή του πετρελαίου. Πολλές μελέτες έχουν αποδείξει την άμεση εξάρτηση της Ρωσικής οικονομίας με την πτώση ή την άνοδο της τιμής του πετρελαίου όπου διαπιστώνεται ότι σε μακροπρόθεσμη βάση, η μόνιμη αύξηση ή μείωση 10% των διεθνών τιμών του πετρελαίου σχετίζεται με 2,2 τοις εκατό αύξηση ή πτώση στο επίπεδο του ρωσικού ΑΕΠ, αυτό συνεπάγεται μεγάλες βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις στο ΑΕΠ της Ρωσικής οικονομίας. (Rautava, 2002)

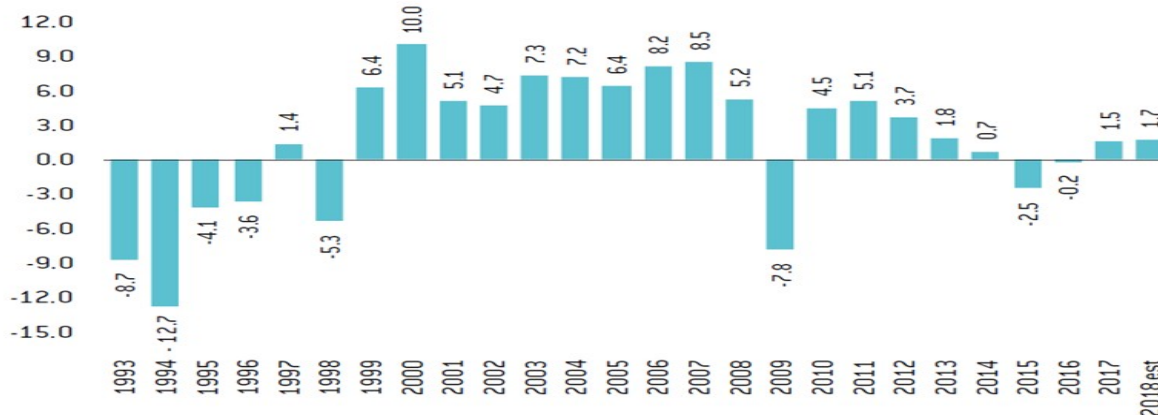
3.3 Η πρώτη πτώση του ΑΕΠ μετά το 2008

Όπως απορρέει από τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας το μερίδιο του ποσοστού στο ΑΕΠ της Ρωσίας το 2002 ήταν 25 τοις εκατό και σύμφωνα με την Ρωσική κυβέρνηση ο ενεργειακός τομέας συνιστά το 30 τοις εκατό του ΑΕΠ το 2005. Έπειτα από σχεδόν μια δεκαετία ανάπτυξης στο Ρωσικό ΑΕΠ ήρθε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση (2008 με 2009) η οποία επηρέασε την παγκόσμια ζήτηση για αργό πετρέλαιο. Έτσι εξαιτίας της εξάρτησης της Ρωσικής οικονομίας από τις τιμές του αργού το αποτέλεσμα ήταν να μειωθεί δραματικά το ΑΕΠ και να ολισθήσει στο 7,8 τοις εκατό το 2009.

Στον πίνακα 3.4 που ακολουθεί, τα επόμενα τρία χρόνια (2010 με 2012) ο δείκτης ανάπτυξης του ΑΠΕ ήταν θετικός με 3.2 τοις εκατό κατά μέσο όρο. Αντίστοιχα και η τιμή του αργού πετρελαίου αυξήθηκε αυτό το συγκεκριμένο διάστημα, με τιμή κατά μέσο όρο 98 δολάρια το βαρέλι.

Πίνακας 3.4 Δείκτης ανάπτυξης του ΑΠΕ

Figure 1: Russia: real GDP, annual percentage change, 1993-2018

Source: Bruegel based on IMF WEO database, October 2018.

ΠΗΓΗ IMF 2018

Την επόμενη χρονιά η οικονομία χτυπήθηκε από την νομισματική κρίση και σε συνδυασμό με τις τιμές του αργού να είναι σε ιστορικά χαμηλά το ΑΕΠ της Ρωσίας σημείωσε δραματική

μείωση, όπως ήταν αναμενόμενο εξαιτίας της εξάρτησης που έχει η οικονομία της χώρας από τις εξαγωγές του μαύρου χρυσού. Η πολύ βαριά ύφεση ιδιαίτερα την χρονιά 2015 και 2016, όπου το ΑΕΠ μειώθηκε -2.5 τοις εκατό και -0.2 τοις εκατό αντίστοιχα το 2016. Την ίδια ακριβώς χρονική περίοδο η τιμή του αργού έκλεινε στις διεθνείς αγορές το 2015 ήταν 49.49 δολάρια το βαρέλι και το 2016 έκλεισε στα 40.74 δολάρια το βαρέλι.(Statista.com, 2020)

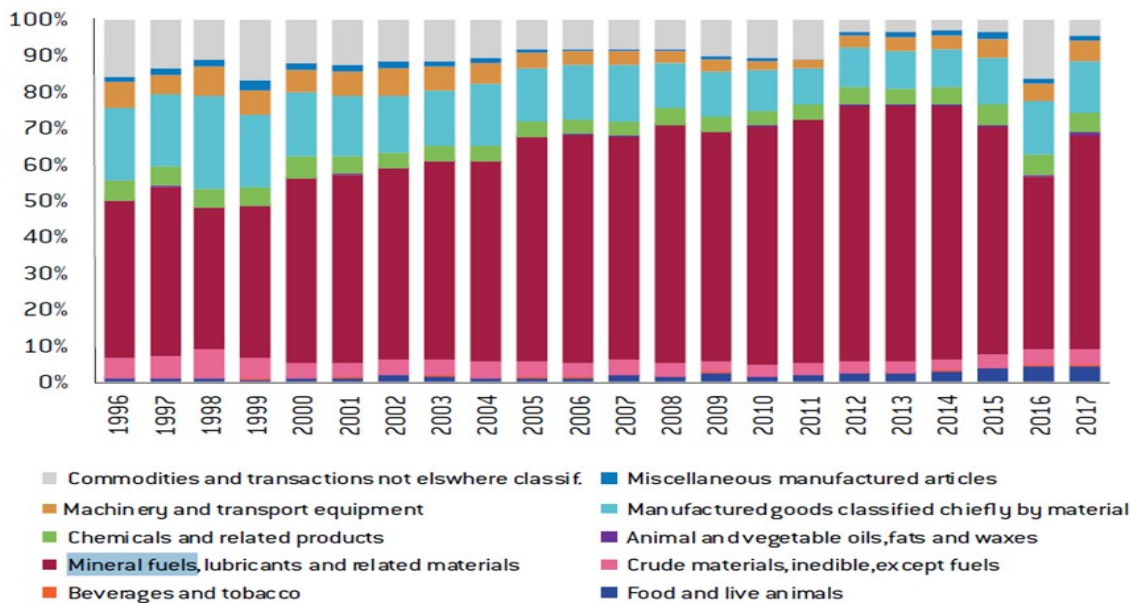
Αναδεικνύοντας εκ νέου το δομικό πρόβλημα της οικονομίας γιατί αν και το μέγεθος της ύφεσης ήταν μικρότερο από την περασμένη οικονομική κρίση του (2008 – 2009) αυτήν την φορά ήταν πολύ βαθύτερη. Αυτό μπορεί να ήταν το αποτέλεσμα μιας πιο συντηρητικής δημοσιονομικής πολιτικής στη Ρωσία, σε σύγκριση, για παράδειγμα, με τη Σαουδική Αραβία ή άλλες χώρες του Κόλπου, οι οποίες ξεκίνησαν μεγάλης κλίμακας προγράμματα δημοσιονομικής τόνωσης το 2014-15. (Dabrowski, 2016) Και μόλις μετά το 2017 όπου οι τιμές του αργού σημείωσαν ξανά αύξηση, το ΑΕΠ σημείωσε και αυτό βελτίωση με θετικό πρόσημο.

Από το 1990, όταν δηλαδή ξεκίνησε η αναδιοργάνωση της ρωσικής οικονομίας και το μεγαλύτερο μέρος της βιομηχανίας ιδιωτικοποιήθηκε εκτός από την στρατιωτική βιομηχανία. Ο τομέας της βιομηχανίας της ενέργειας αρχικά ένα μεγάλο μέρος ιδιωτικοποιήθηκε, όμως μετά το 2000 ξανά κρατικοποιήθηκε ένα παράδειγμα είναι με την περίπτωση της ιδιωτικής πετρελαϊκής εταιρείας Yukos, η οποία ήταν ένας από τους μεγαλύτερους παραγωγούς στην χώρα. Εξαγοράστηκε από την κρατική εταιρεία Rosneft, η οποία έπειτα και από συγχωνεύσεις είναι πλέον ο κυρίαρχος παραγωγός και εξαγωγές αργού πετρελαίου στην Ρωσία. Για πολλά χρόνια παραμένει ένας από τους μεγαλύτερους παραγωγούς πετρελαίου, με βάση και τα στατιστικά στοιχεία του Διεθνή Οργανισμού Ενέργειας το 2014 παραχθήκαν 10,85 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως.

Με αυτόν τον όγκο παραγωγής, της αντιστοιχεί το 11,66 τοις εκατό της συνολικής παγκόσμιας παραγωγής, όπου η συνολική ημερήσια παραγωγή την χρονιά 2014 ήταν στα 93 εκατομμύρια βαρέλια. (IEA, 2014) Αυτές οι μεγάλες ποσότητες διαμορφώνουν και το ΑΕΠ της Ρωσικής οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα στον πίνακα 3.5 που ακολουθεί, το 2013 οι εξαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου ήταν 173 και 73 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, που αντιστοιχεί σε 8 τοις εκατό των εξαγωγών πετρελαίου και 3 τοις εκατό των εξαγωγών φυσικού αερίου στο ΑΕΠ της Ρωσία. Την ίδια χρονιά οι συνολικές εξαγωγές είχαν συνεισφέρει στην Ρωσική οικονομία 523 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, σε αυτό το ποσό, το μερίδιο από τις εξαγωγές πετρελαίου και

πετρελαιοειδών ήταν 53 τοις εκατό ενώ αντίστοιχα 13 τοις εκατό το φυσικό αέριο. (Ministry of Finance of the Russian, 2014)

Πίνακας 3.5 Ποσοστό πετρελαίου στο ΑΕΠ

Source: Bruegel based on World Integrated Trade Solution database.

Πηγή: WORLD INTEGRATED TRADE SOLUTION (2017)

3.3 Η διαμόρφωση του ΑΕΠ της Ρωσίας

Οι κρατικές επενδύσεις και οι ιδιωτικές επενδύσεις δεν μπόρεσαν να βοηθήσουν στην διαφοροποίηση της οικονομίας γιατί έγιναν επενδύσεις σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα ενισχύθηκε ο τομέας των μεταφορών, επικοινωνιών, υπηρεσιών και η βιομηχανία πόρων. (World Bank in Russia, 2008)

Αιτία αυτής στρεβλής διασποράς των οικονομικών πόρων από τους επενδυτές είναι η αβεβαιότητα στο επιχειρηματικό και επενδυτικό κλίμα που παρατηρείτε εδώ και πολλές δεκαετίες. Όσο δεν προχωράνε οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, τόσο δεν θα έρθουν και ξένοι επενδυτές για να αναπτυχθούν και άλλοι τομείς της οικονομίας, λόγω του υψηλού δείκτη διαφοράς, δεν προστατεύτε η ιδιωτική περιουσία, δεν υποστηρίζεται ο υγιής ανταγωνισμός.

Μετά την πτώση των τιμών του πετρελαίου την περίοδο 2014 με 2015 το ποσοστό αυτό μειώθηκε αλλά αμέσως μετά ανέκτησε το προηγούμενο υψηλό ποσοστό, επειδή αυξήθηκε η παραγωγή. (GIEP, 2018) Αυτήν ακριβώς την εξάρτηση ή διαφορετικά την Ολλανδική ασθένεια προσπαθούν διαδοχικές κυβερνήσεις να ελαττώσουν με τον μετασχηματισμό της οικονομίας και διαρθρωτικές αλλαγές. Άλλοι κλάδοι της βαρείας βιομηχανίας, όπως το λιανικό εμπόριο και αυτοβιομηχανία, παρά τις όποιες προσπάθειες δεν μπορούν να αυξήσουν την συμβολή τους στο ΑΕΠ της χώρας. Για παράδειγμα το 2003 όπως δείχνει στον πίνακα 3.6, έφτασε στο μέγιστο δυνατό της συμβολής με 22,1 τοις εκατό.(Fedsatat, 2007)

Πίνακας 3.6 Ποσοστό των βιομηχανιών στο ΑΕΠ

Table 1.2: GDP growth by main sectors, 2003–07 (value added)

	2003	2004	2005	2006	2007
Total GDP growth	7.3	7.2	6.4	7.4	8.1
Agriculture, forestry	5.5	3.0	1.1	3.6	3.1
Extraction industries	10.8	7.9	0.5	1.6	0.3
Manufacturing	9.5	6.7	6.0	2.9	7.4
Electricity, gas, water production, and distribution	1.6	2.0	1.2	4.7	-1.9
Construction	13.0	10.3	10.5	11.6	16.4
Wholesale and retail trade	13.2	9.2	9.4	14.6	12.9
Financial services	9.6	9.9	11.9	10.3	11.4
Transport and communication	7.2	10.9	6.2	9.6	7.7

Source: Rosstat.

Table 1.3: Output growth by main sectors (percentage change over the same period of the previous year)

	2003	2004	2005	2006	2007	4M-2007	4M-2008
Industrial production	8.9	8.0	5.1	6.3	6.3	6.9	6.9
<i>Extraction industries</i>	8.7	6.8	1.4	2.5	1.9	3.5	0.6
<i>Manufacturing</i>	10.3	10.5	7.6	8.3	9.5	11.8	10.2
<i>Production and distribution of electricity, gas, and water</i>	3.3	1.1	0.9	4.9	-0.2	-5.7	4.5
Agriculture	1.3	3	2.3	3.6	3.3	3.7	4.6
Construction	12.8	10.1	13.2	18.1	18.2	18.3	26.7
Transport	7.7	6.4	2.5	2.7	2.3	3.0	5.5
Retail trade	8.8	13.3	12.8	14.1	15.9	14.7	15.6

Source: Rosstat.

Πηγή: Rosstat (2014)

Και υπόλοιποι βιομηχανικοί κλάδοι είχαν μια ισχυρή ανάπτυξη μετά την βαθιά υποτίμησης του νομίσματος μεταξύ 2014 2015 και εξαιτίας των Δυτικών κερρώσεων λόγω του πολέμου μεταξύ Ρωσίας και της Ουκρανίας. Μεταξύ της περιόδου 2014 και 2017 υπήρξε μικρή αύξηση στην φαρμακευτική βιομηχανία, γεωργική, κλωστοϋφαντουργία, επεξεργασία τροφίμων, αλλά δεν μπόρεσαν να αναπτυχθούν περαιτέρω εξαιτίας του αρνητικού επενδυτικού κλίματος στην χώρα. (GIEP, 2018)

3.4 Οι βιομηχανίες που μπορούν να βοηθήσουν απεξάρτηση από το πετρέλαιο

Αξιόλογα βήματα έχουν γίνει στην τεχνολογία της πληροφορίας και επικοινωνίας (ICT) ο τομέας αυτός αν και ξεκίνησε πολύ μεγάλες προσδοκίες τα αποτελέσματα αρχικά ήταν ελάχιστα στο ΑΕΠ της χώρας.

Όμως από το 2010 με 2017, στο διάστημα αυτό τα έσοδα για το ΑΕΠ διπλασιάστηκαν και έφτασαν στα 8,5 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2017. (Russoft, 2017) Ο τομέας αυτός είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος καθώς η περιοχή της Ευρασίας και του πρώην Ανατολικού μπλοκ υστερεί κατά πολύ. Έτσι οι νέες τεχνολογίες χρησιμοποιούνται εβραίος στις περιοχές αυτές στον τραπεζικό τομέα, ηλεκτρονικό εμπόριο, τηλεπικοινωνίες.

Η χρήση και ενσωμάτωση αυτών των εργαλείων από την ρωσική βιομηχανία θα ήταν σωτήρια, αν και ιστορικά υπήρχε αυτή η δυσκολία ακόμη και από την σοβιετική ένωση. Όπου το κενό μεταξύ των ερευνητικών κέντρων και της βιομηχανίας ήταν πάντα εμπόδιο στην εφαρμογή και εμπορευματοποίηση νέων τεχνολογιών. Παρά την τεχνολογική πρόοδο σε σύγκριση με τα παλαιότερα χρόνια, βάσει του δείκτη του Παγκόσμιου Δείκτη Καινοτομίας η Ρωσία υστερεί σε σχέση για παράδειγμα με το Ισραήλ. Γιατί οι εθνικές δαπάνες του Ρωσικού κράτους είναι μόλις 1,3 τοις εκατό ενώ το Ισραήλ δαπανά ετησίως 3,4 τοις εκατό, σε διεθνή επίπεδο αυτό είναι αρνητικό καθώς μειώνει την ανταγωνιστικότητα της. (Global Innovation Index, 2017)

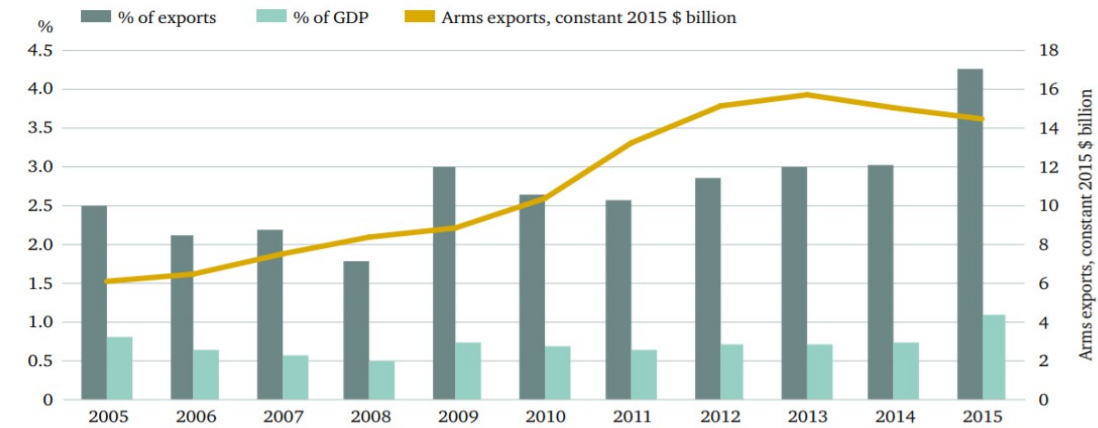
Ο τομέας της τεχνολογίας και ανάπτυξης απαιτεί χρόνο και συνεχείς επενδύσεις κάτι το οποίο δεν φαίνεται να διακατέχει τις περισσότερες ρωσικές επιχειρήσεις, το ποσοστό των εταιριών που έχουν αναπτύξει δράση στον τομέα της καινοτομίας είναι μόλις το 9,3 τοις εκατό το έτος 2015, αυτό το ποσοστό σίγουρα είναι πολύ λιγότερο από την Γερμανία που έχει ένα ποσοστό της τάξεως του 67 τοις εκατό. (The World Economic Forum, 2017)

Επίσης μελέτη έχει αναδείξει ότι αν η Ρωσία αυξήσει την ευρυζωνική σύνδεσή του ίντερνετ κατά 35,9 τοις εκατό αυτό θα αυξήσει το ΑΕΠ από 0,3 μέχρι 1,8 τοις εκατό. (World Bank,2017)
Η πρόβλεψη της Παγκόσμιας Τράπεζας αναφέρει πως για το έτος 2025 αν ολοκληρωθεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός τα δυνητικά κέρδη για την ρωσική οικονομία μπορεί να φτάσουν τα 38 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. (World Bank,2017)

Ένας άλλος τομέας της οικονομίας της χώρας είναι βιομηχανία όπλων, ο οποίος της εξασφαλίζει σημαντικά έσοδα και σημαντική επιρροή στις Διεθνείς Σχέσεις. Με βάσει το Διεθνές Ινστιτούτο Ερευνών Ειρήνης της Στοκχόλμης (SIPRI) η Ρωσία είναι ο δεύτερος εξαγωγέας όπλων μετά τις ΗΠΑ με ποσοστό 20 τοις εκατό. (Wezeman, 2021)

Από το 2011 και μετά, όπως παρατηρείται από το διάγραμμα 3.7 μια αύξηση των εσόδων από τις εξαγωγές όπλων, που οφείλεται στην έντονη δραστηριοποίηση των στρατιωτικών δυνάμεων σε διάφορες περιοχές στην μεσόγειο. Το 2015 οι εξαγωγές όπλων έφτασε να καλύπτει το 4 τοις εκατό του ΑΕΠ, το οποίο μεταφράζεται σε 14,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ σε σύγκριση με τις εξαγωγές μηχανημάτων και βιομηχανικών προϊόντων που απέφεραν περίπου 25 δισεκατομμύρια δολάρια δεν είναι καθόλου μελιταίο ποσό. (Comtrade, 2016)

Διάγραμμα 3.7 Έσοδα από την εξαγωγή όπλων

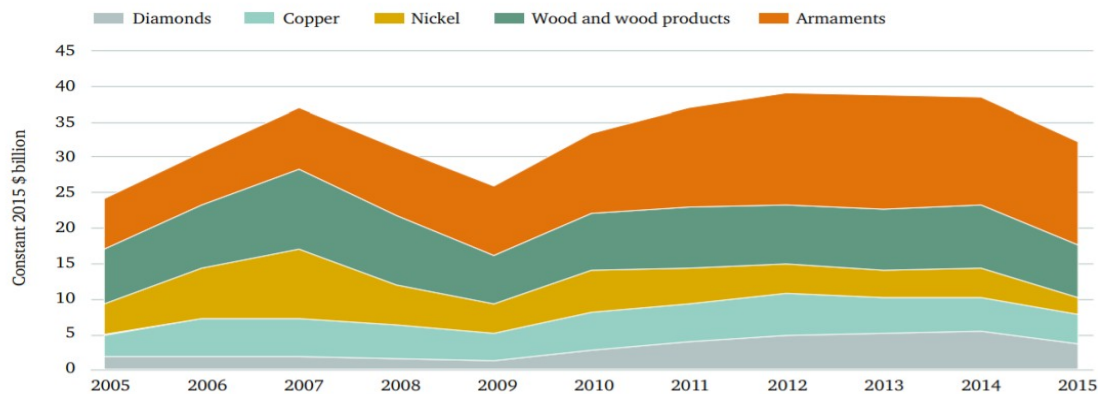

Sources: CAST (2016); Bank of Russia (2016); Rosstat (2016).

Πηγή: Rosstat (2016)

Ένα σημαντικό γεγονός είναι ότι με την αύξηση των πωλήσεων όπλων τα έσοδα του κράτους δεν αυξομειώνονται καθώς τα όπλα δεν επηρεάζονται από παράγοντες όπως τα καταναλωτικά προϊόντα, γεγονός που εξηγεί γιατί το μερίδιό τους στις συνολικές εξαγωγές αυξήθηκε τόσο απότομα το 2015 όπως φαίνεται και από το διάγραμμα 3.8. TASS (2016)

Διάγραμμα 3.8 Συμμετοχή των βιομηχανικών προϊόντων στην οικονομία

Sources: UN Comtrade (2016); CAST (2016); IMF (2016).

Πηγή: IMF (2016)

Αυτός ο τομέας απαιτεί συνεχείς επενδύσεις για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών έτσι ώστε είτε για να κρατήσει η Ρωσία αυτούς ρυθμούς εξαγωγών είτε να τους αυξήσει καθώς ο ανταγωνισμός είναι πολύ μεγάλος. Ιδιαίτερα μετά την τις Δυτικές κερρώσεις λόγω της προσάρτησης της Κριμαίας, η ρωσική βιομηχανία έχει να αντιμετωπίσει και ένα επιπλέον πρόβλημα, οι χώρες της Δύσης έχουν μειώσει την δυνατότητα πρόσβασης της Ρωσίας σε ορισμένα εξαρτήματα ξένων κατασκευαστών που χρησιμοποιούνται στα οπλικά συστήματα, όπως κινητήρες ντίζελ για τις κορβέτες. Η απάντηση της ρωσικής κυβέρνησης είναι ότι έχει προωθήσει ένα σχέδιο δράσης καθώς θα υποκαταστήσει τα προϊόντα που δεν έχει πρόσβαση να αγοράσει με την εγχώρια παραγωγή τους από την ρωσική βιομηχανία. Μακροχρόνια αυτές οι ελλείψεις πιθανόν να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη μιας μελλοντικής γενιάς νέων οπλικών συστημάτων, τα οποία οπλικά συστήματα αν δεν αναπτυχθούν, με τη σειρά τους θα αφήναν τη Ρωσία ευάλωτη στον ανταγωνισμό από τους νεοεμφανιζόμενους εξαγωγείς όπλων. (Dvorkin, 2015)

3.5 Συμπεράσματα

Δυστυχώς η ρωσική οικονομία έχει τις δυνατότητες να απαγκιστρωθεί από την οικονομική της εξάρτηση από το αργό πετρέλαιο. Καθώς υπάρχουν αρκετοί τομείς στην βαριά οικονομία αλλά και στον χώρο του IT και ήδη προσφέρουν και στηρίζουν το ΑΕΠ της Ρωσική οικονομίας, σε δύσκολες περιόδους όπου όταν οι τιμές του αργού πετρελαίου είναι χαμηλές, δίνουν ανάσες στην οικονομία. Το σημαντικό είναι η βελτίωση του επαινετικού κλίματος και να απελευθερωθεί ο ανταγωνισμός. Με αυτόν τον τρόπο θα έρθουν οι επενδύσεις οι οποίες με την σειρά τους θα εξαλείψει την Ολλανδική ασθένεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΙΜΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

4.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθεί ποιοι παράγοντες επηρεάζουν την μεταβλητότητα της τιμής του πετρελαίου, πιο συγκεκριμένα οι καιρικές συνθήκες, η επιρροή του Οργανισμού Εξαγωγών πετρελαιοπαραγωγών Χωρών, οι γεωπολιτικές συγκρούσεις. Μνεία θα γίνει και στις αγορές του χρηματηρίου, spot market και σε futures market. Στην συνέχεια θα γίνει ανάλυση των στρατηγικών της Ρωσία, Σαουδικής Αραβίας και των ΗΠΑ επειδή είναι οι μεγαλύτεροι δρώντες στον χώρο του πετρελαίου. Επίσης πως αυτές οι τρεις χώρες αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους στο εμπόριο του πετρελαίου.

4.2 Οι παράγοντες οι οποίοι πειράζουν την τιμή του πετρελαίου

Η μεταβλητότητα των τιμών αναφέρεται στον βαθμό που η τιμή ανεβαίνει ή πέφτει εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος. Οι μεταβολές των τιμών αντανakλούν μεταβολές που αναμένει η αγορά όσον αφορά την ζήτηση η προσφορά ενός αγαθού που στη συγκεκριμένη βέβαια περίπτωση είναι το πετρέλαιο (Canuto, 2014).

Στον βαθμό που το πετρέλαιο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα, η κατανόηση των λόγων της μεταβλητότητας του είναι εξαιρετικά σημαντική. Για τους διαχειριστές του κινδύνου η μεταβλητότητα της τιμής του πετρελαίου επηρεάζει τις αποφάσεις αντιστάθμισης του κινδύνου (hedging). Η μακροπρόθεσμη αβεβαιότητα πάντα σε σχέση με την τιμή του πετρελαίου επηρεάζει το κίνητρο για την παραγωγή πετρελαίου από τις πετρελαιοπαραγωγές χώρες η για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων πετρελαίου. Τέλος η μεταβλητότητα της τιμής του πετρελαίου επηρεάζει σημαντικά την τιμή των παραγώγων με υποκείμενο αγαθό το πετρέλαιο, των οποίων ο όγκος συναλλαγών έχει αυξηθεί κατακόρυφα τις τελευταίες δεκαετίες (Agnolucci, 2009).

Υποστηρίζεται ότι από το 1973 και μετά, έπειτα από την πετρελαϊκή κρίση οι τιμές του πετρελαίου έχουν επιδείξει την υψηλότερη μεταβλητότητα σε σχέση με οποιοδήποτε. Βάση ερευνών που έχουν γίνει για την περίοδο 1945 – 2005 το αργό πετρέλαιο έχει υψηλότερη μεταβλητότητα από το 90 τοις εκατό των αγαθών που παράγονται (Agnolucci, 2009).

Προκειμένου να διερευνήσουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν την μεταβλητότητα της τιμής του πετρελαίου θα πρέπει να διερευνήσουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν την τιμή του. Τυχόν μεταβλητότητα στους παράγοντες αυτούς θα συμβάλλει σε ισχυρή μεταβλητότητα της τιμής του πετρελαίου. Να τονίσουμε ότι οι βασικοί παράγοντες που προκαλούν σημαντικές διακυμάνσεις στην τιμή του πετρελαίου είναι η μεταβλητότητα στην προσφορά και ζήτηση οι οποίες δεν θα πρέπει να λησμονούμε ότι είναι οι βασικές δυνάμεις της αγοράς. Για παράδειγμα αν η οικονομική ανάπτυξη η οποία είναι βασικός προσδιοριστικός παράγοντες της ζήτησης πετρελαίου παρουσιάζει ισχυρές μη προβλεπόμενες διακυμάνσεις, τότε και η τιμή του πετρελαίου θα είναι ιδιαίτερα ευμετάβλητη. Αν επίσης οι καιρικές συνθήκες οι οποίες συνιστούν σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα πάλι της ζήτησης είναι ευμετάβλητες, τότε και η τιμή του πετρελαίου λόγω συνεχών μετατοπίσεων της καμπύλης ζήτησης θα μεταβάλλεται συνεχώς (BP, 2016).

Για την κατανόηση των παραγόντων που προκαλούν μεταβλητότητα στις τιμές του πετρελαίου, πέρα από την διερεύνηση των παραγόντων που καθορίζουν τις τιμές αυτές, χρήσιμο είναι να εξετάσουμε και το πώς ορίζεται η αγορά πετρελαίου. Η τελευταία αποτελείται από ένα πλέγμα βιομηχανιών οι οποίες έχουν είτε οριζοντιοποιημένο, είτε καθετοποιημένο χαρακτήρα. Το πετρέλαιο εξορύσσεται είτε από μία εθνική είτε από μία ιδιωτική εταιρεία, η οποία βέβαια έχει λάβει τα σχετικά δικαιώματα εξόρυξης. Αφού το αργό πετρέλαιο εξορυχτεί, διαχωρίζεται από το φυσικό αέριο, το νερό και άλλα υπό προϊόντα μεταφέρεται και πωλείται στα διυλιστήρια τα οποία υποβάλλουν το εξεταζόμενο αγαθό σε νέα επεξεργασία προτού πωληθεί σε βιομηχανικούς χρήστες, στην αγορά προθεσμιακών συμβολαίων και σε λιανοπωλητές (BP, 2016).

Ας εξετάσουμε σε αυτό το σημείο τους βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες της τιμής του πετρελαίου. Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν την τιμή του πετρελαίου και της ζήτησης αργού πετρελαίου είναι η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη. Οι αναπτυσσόμενες οικονομίες, κυρίως στην περιοχή της Ευρασίας αυξάνουν τη ζήτηση για ενέργεια, λόγω του ότι οι οικονομίες αυτές βασίζονται στην κατανάλωση πετρελαίου είτε για την παραγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας, είτε, για την εύρυθμη λειτουργία του κλάδου των μεταφορών. Επιπλέον η ζήτηση για πετρέλαιο μπορεί να προέλθει από την αύξηση της ζήτησης για αγαθά τα οποία χρησιμοποιούν στην παραγωγική διαδικασία το πετρέλαιο ως εισροή. Στην σημαντική αύξηση της ζήτησης για πετρέλαιο τα τελευταία χρόνια έχει συμβάλλει και η

οικονομική ανάπτυξη της Κίνας. Σύμφωνα με διάφορες εκτιμήσεις, το 2010 η συγκεκριμένη χώρα αναμένεται να καταναλώσει 3 εκ βαρέλια περισσότερο σε ημερήσια βάση σε σχέση με το 2012 (Nasiru, et al. 2014).

Ένας άλλος διαχρονικός παράγοντας που μπορεί να διαμορφώσει την τιμή του αργού πετρελαίου είναι ο Οργανισμός των χωρών εξαγωγής πετρελαίου στον βαθμό που τα μέλη του οργανισμού ελέγχουν το 72% των συνολικών αποθεμάτων πετρελαίου και παράγουν παγκοσμίως το 41% του αργού πετρελαίου. Δυνητικά ο ΟΠΕΚ θα μπορούσε να επηρεάσει άμεσα τις τιμές του αργού πετρελαίου καθώς ο οργανισμός θέτει στόχους παραγωγής στα μέλη του. Σε περίπτωση που ο ΟΠΕΚ αποφασίσει την μείωση της παραγωγής από τις χώρες μέλη τότε αναμένεται λόγω μείωσης της προσφοράς να ανέβει η τιμή του.

Ιστορικά αυτό έχει συμβεί δύο φορές με το εμπάργκο των αραβικών κρατών προς την Δύση, και από αυτό δεν έχει ξανά επαναληφθεί. Αυτό οφείλεται στις διαφορετικές οικονομικές στρατηγικές των χωρών μελών, όπως για παράδειγμα όταν αποφασίζεται η μείωση της παραγωγής με στόχο την αύξηση της τιμής. Τότε έχει παρατηρηθεί ότι οι ασθενέστερες οικονομικά χώρες αυξάνουν την παραγωγή τους, σε αντίθεση με την Σαουδική Αραβία τον μεγαλύτερο παραγωγό στον ΟΠΕΚ αλλά και παγκοσμίως ο οποίος τηρεί την δέσμευση του απέναντι στα υπόλοιπα μέλη του οργανισμού. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται στρέβλωση του αρχικού στόχου του οργανισμού με συνέπεια να μην μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος δηλαδή η αύξηση της τιμής με βάση την αρχική πρόβλεψη και ως συνέπεια αυτού να μην μπορεί να καθορίσει αποτελεσματικά και συστηματικά την τιμή του αργού πετρελαίου (BP, 2016)

Ένας βασικός λόγος της μεταβλητότητας των τιμών είναι και η ανελαστικότητα της ζήτησης και προσφοράς του αγαθού αυτού. Όσον αφορά την πρώτη, αυτή παρατηρείται διότι το εξεταζόμενο αγαθό είναι αγαθό πρώτης ανάγκης και συνεπώς η ποσότητα που θα καταναλωθεί θα επηρεαστεί λίγο σε περίπτωση που ανέβει η τιμή του. Επίσης η ανελαστικότητα της προσφοράς οφείλεται στο γεγονός του ότι οι παραγωγοί λόγω τεχνικών περιορισμών δεν μπορούν να προσαρμόσουν άμεσα την παραγωγή τους σε περίπτωση για παράδειγμα αυξημένης ζήτησης, έτσι θα αυξηθεί η τιμή. Η αύξηση της τιμής θα είναι χαμηλότερη αν οι παραγωγοί σε αυτή την περίπτωση διαθέτουν αποθέματα γεγονός βέβαιο που καθιστά τη καμπύλη προσφοράς πιο ελαστική. Όταν οι καμπύλες προσφοράς και ζήτησης είναι πιο ανελαστικές, τότε οι μεταβολές στην τιμή θα

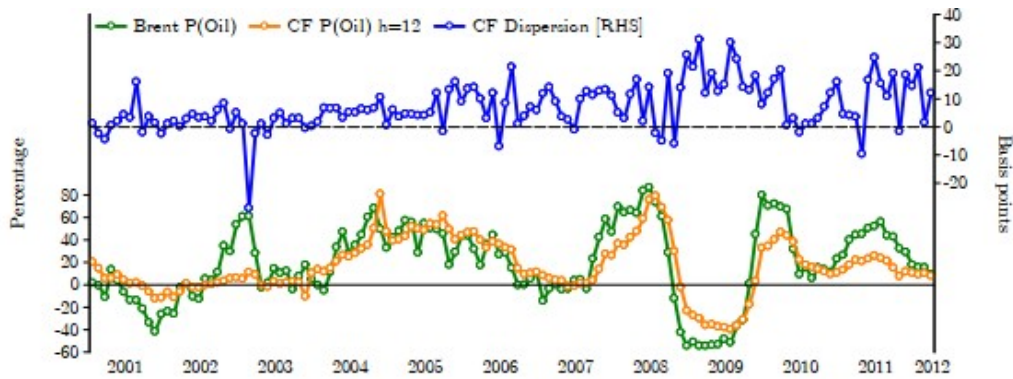
είναι ισχυρότερες όταν μετατοπιστεί για διάφορους λόγους η καμπύλη προσφοράς και ζήτησης (Ebrahim, et al. 2014).

Σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τις τιμές του πετρελαίου είναι και οι καιρικές συνθήκες. Όταν ο χειμώνας στο βόρειο ημισφαίριο είναι σαφώς ψυχρότερος σε σχέση από το αναμενόμενο και οι παραγωγοί στερούνται αποθεμάτων, τότε αναμένεται να σημειωθεί σημαντική άνοδος της τιμής. Οι δυσμενείς όμως καιρικές συνθήκες, μπορεί να επηρεάσουν και την πλευρά της προσφοράς. Για παράδειγμα ένας τυφώνας που είχε πλήξει τον κόλπο του Μεξικού πριν από μερικά χρόνια, είχε καταστρέψει πετρελαϊκές εγκαταστάσεις. Σε αυτή την περίπτωση η τιμή του πετρελαίου λόγω μειωμένης προσφοράς, σημείωσε αισθητή άνοδο. Επίσης οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες δύναται να πλήξουν και τη διαδικασία εξόρυξης του πετρελαίου γεγονός που επίσης έχει αρνητικό αντίκτυπο στην προσφορά.

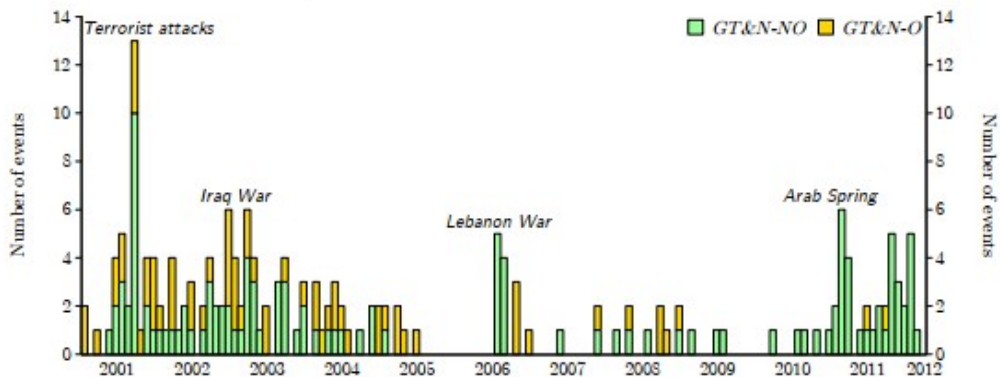
Μεγάλη μεταβλητότητα στις τιμές παρουσιάζεται όταν υπάρχουν γεωπολιτικές συγκρούσεις οι οποίες επηρεάζουν άμεσα την προσφορά του αργού πετρελαίου. Μεγάλες μεταβολές στις τιμές του πετρελαίου συνέβησαν με το Αραβικό Εμπάργκο Πετρελαίου το 1973-74, την Ιρανική επανάσταση, τον πόλεμο Ιράν-Ιράκ τη δεκαετία του 1980 και τον Πόλεμο του Περσικού Κόλπου το 1990 - 91. Αλλά και πιο πρόσφατα γεγονότα τα τελευταία χρόνια έχουν ωθήσει σε αυξήσεις των τιμών αλλά και σε απότομες μεταβολές στην παραγωγή αργού πετρελαίου, όπως οι συγκρούσεις και οι πολιτικές αλλαγές στη Μέση Ανατολή, τον Περσικό Κόλπο, τη Λιβύη και τη Βενεζουέλα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αναταράξεις στον εφοδιασμό άρα και αβεβαιότητα στις αγορές (Ratti, et al. 2013).

Στον Πίνακα 4.1 που ακολουθεί δείχνουμε την ποσοστιαία μεταβολή της τιμής του πετρελαίου αλλά και διάφορα γεγονότα που συνέβησαν για την περίοδο 2001 έως 2012.

Πίνακας 4.1 Διακυμάνσεις τιμών πετρελαίου

B: Geopolitical Tensions and OPEC-related News

Πηγή : Medel (2015)

Επομένως όταν σημειώνεται μία γεωπολιτική σύρραξη, οι αγορές δεν εξετάζουν μόνο την τρέχουσα προσφορά και ζήτηση, αλλά αξιολογούν και κάποιους άλλους παράγοντες. Εξετάζεται δηλαδή η δυνατότητα των υπολοίπων παραγωγών να αντισταθμίσουν την απώλεια εφοδιασμού με βάση την διάρκεια και το μέγεθος μιας σύρραξης. Επομένως αν τα αποθέματα είναι χαμηλά και η αλλαγή του προμηθευτή απαιτεί χρόνο και μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις είναι κοστοβόρα, αυτό σίγουρα θα έχει μεγάλο αντίκτυπο στις τιμές του πετρελαίου. Να τονίσουμε πάντως ότι τα τελευταία χρόνια οι γεωπολιτικές εντάσεις εξηγούν μικρότερο ποσοστό της μεταβλητότητας των τιμών του πετρελαίου. Αυτό οφείλεται στο γεγονός του ότι, οι χώρες που παράγουν πετρέλαιο επιχειρούν να σταθεροποιήσουν την τιμή του τελευταίου στον βαθμό που το πετρέλαιο απευθύνεται σε μεγάλο βαθμό και προς εσωτερική κατανάλωση (Ratti et. Al. 2013).

Προσωρινά προβλήματα τροφοδότησης του προϊόντος στις αγορές μπορούν να συμβούν ξαφνικά και να συμβάλλουν σε αύξησης της τιμής. Κάτι τέτοιο συνέβη στην Βενεζουέλα όπου οι συχνές διακοπές ρεύματος σταμάτησαν την τροφοδότηση. Επίσης το 2017, υπήρξε μία ρωγμή στον αγωγό η οποία συνδέει την πετρελαιοπηγή της βόρειας θάλασσας με την Αγγλία γεγονός που διέκοψε προσωρινά την παροχή πετρελαίου.

4.3 Οι διεθνείς αγορές πετρελαίου

Οι αγορές πετρελαίου χωρίζονται σε spotmarket και σε futures markets. Στην spotmarket το προϊόν πωλείται άμεσα δηλαδή η παράδοση είναι άμεση και τιμή βασίζεται την τρέχουσα τιμή της αγοράς. Στα μελλοντικά συμβόλαια, η διαδικασία είναι διαφορετική, όπου η ημερομηνία παράδοσής στο μέλλον είναι συγκεκριμένη ενώ η τιμή των προθεσμιακών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την τιμή στην spot αγορά. Υπάρχει συγκεκριμένη θεωρητική σχέση μεταξύ της αγοράς spot και futures η οποία αν παραβιαστεί υπάρχουν ευκαιρίες για εξισορροπητική κερδοσκοπία. Η τιμή στην spotmarket μας δίνει την δυνατότητα να καταλάβουμε ποια είναι η ισορροπία μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης. Αν η τιμή είναι υψηλή τότε σημαίνει ότι η ζήτηση είναι μεγάλη και η προσφορά μικρή και όταν η τιμή είναι χαμηλή τότε συμβαίνει το αντίθετο δηλαδή η ζήτηση για αργό πετρέλαιού είναι χαμηλή και η προσφορά μεγάλη.

Οι futures αγορές μας δηλώνουν κάτι επιπρόσθετο πέραν της φυσικής ισορροπίας μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης όπως τις προσδοκίες της αγοράς. Τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης και άλλες χρηματοοικονομικές συμβάσεις δίνουν την δυνατότητα στους αγοραστές και τους πωλητές να ασφαρίζονται αποτελεσματικά από σημαντικούς κινδύνους από της απότομες και μεγάλες διακυμάνσεις των τιμών και άλλων επιχειρηματικών κινδύνων, ελαχιστοποιώντας έτσι την επίδραση της μεταβλητότητας των τιμών στις δραστηριότητές τους. Σε περίπτωση που υφίσταται ισχυρή κερδοσκοπία στις προθεσμιακές αγορές τότε θα σημειωθεί ισχυρή μεταβλητότητα και στην spot αγορά πετρελαίου λόγω της δεδομένης σχέσης μεταξύ future και spot τιμών (Abraham et. Al. 2016).

Το αργό πετρέλαιο και τα πετρελαϊκά προϊόντα είναι εμπορεύματα παγκόσμιας κλίμακας άρα και η τιμή τους αντανακλάται από συντελεστές παγκόσμιας κλίμακας. Αυτό είχε ως συνέπεια κατά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 με 2009 να μειωθεί η ζήτηση άρα και η τιμή του αργού πετρελαίου. Την περίοδο όμως 2000 έως 2008 η ραγδαία οικονομική ανάπτυξη στην

Ινδία και την Κίνα είχε ως αποτέλεσμα η τεράστια ζήτηση για πετρελαϊκά προϊόντα και για πετρέλαιο, να απορροφήσουν όλη την πλεονάζουσα προσφορά από τους παραγωγούς. Το ίδιο συνέβη και το 2010 όπου η συνεχής περιφερειακή ανάπτυξη της Κίνας και της Ινδίας επηρέασε επίσης τις τιμές του πετρελαίου στις αγορές. Μια τέτοια ξαφνική και τεράστια σε ποσότητα ζήτηση επηρεάζει και την εσωτερική οικονομία τους καθώς επίσης και την παγκόσμια οικονομία διότι η τιμή του αργού πετρελαίου καθορίζει αποτελεσματικά τις τιμές των πετρελαϊκών προϊόντων και την τιμή της βενζίνης. Ένας άλλος συντελεστής που καθόρισε την τιμή εκείνη την περίοδο δηλαδή μετά το 2009 , ήταν η απόφαση του ΟΠΕΚ να μειώσει σημαντικά την παραγωγή λόγω της μείωσης της ζήτησης και της παγκόσμιας ύφεσης.

Για την καλύτερη κατανόηση του πως αλληλοεπιδρούν, η παγκόσμια οικονομία με την προσφορά και την ζήτηση πετρελαίου, αρκεί να αναφέρουμε ότι οι παγκόσμιες μεταφορές όπως αεροσκάφη, τρένα, πλοία, αυτοκίνητα, νοικοκυριά, μεγάλες βιομηχανίες, καταναλώνουν συνολικά το 33% της παγκόσμια παραγωγής πετρελαίου.

Η ύπαρξη υποδομών δηλαδή δικτύων μεταφορών είναι κάτι πολύ σημαντικό για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς στην εγχώρια οικονομία μιας χώρας αλλά και για την παγκόσμια οικονομία. Η μη εύρυθμη λειτουργία των αγωγών μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στην εσωτερική αγορά, όπως στους παραγωγούς που δεν θα μπορούν να εξάγουν το πετρέλαιο και μετέπειτα να το στείλουν στο διυλιστήριο. Κάτι τέτοιο έχει μεγάλη επίπτωση στην τιμή, όπως και στον παραγωγό που έχει κάνει την επένδυση αλλά και στους καταναλωτές που θα πρέπει να πληρώσουν πολλές φορές πιο ακριβά το πετρέλαιο που θα πρέπει να εισαχθεί από το εξωτερικό.

Πολλές φορές οι περιοχές παραγωγής και οι περιοχές διύλισης είναι διαφορετικές δηλαδή μπορεί να έχουν τεράστιες αποστάσεις και το πρόβλημα μπορεί να διογκωθεί αν και οι περιοχές όπου καταναλώνεται το πετρέλαιο είναι επίσης σε διαφορετική τοποθεσία. Έτσι η μόνη λύση, είναι η δημιουργία νέων αγωγών για να υποστηρίξουν μια μεγάλη παραγωγή καθώς επίσης η επέκταση των υπαρχόντων αγωγών.

Η παραγωγή πετρελαίου των ΗΠΑ από το 2008 αντιμετωπίζει ένα τέτοιο πρόβλημα και αυτό έχει ως αποτέλεσμα μια μεγάλη απόκλιση στην τιμή που πωλούν οι παραγωγοί από τις διεθνείς τιμές. Η αυξημένη παραγωγή στην βόρεια Αμερική και η μεγάλη απόσταση των περιοχών που παράγεται το αργό πετρέλαιο οδήγησε στην αναδιαμόρφωση ή επέκταση των υφιστάμενων αγωγών και την κατασκευή καινούριων αγωγών. Τα έργα αυτά είναι απαραίτητα για τη

ανάπτυξη της προσφοράς. Ιστορικά οι ΗΠΑ εισήγαγαν αργό πετρέλαιο, από την ακτή του κόλπου προς τα βόρεια, ενώ πλέον έχει γίνει ανάστροφη των αγωγών, όπως το ότι η αυξημένη παραγωγή από τις βόρειες περιοχές των ΗΠΑ και από τον Καναδά προωθείται προς τον κόλπο (EIA, 2018).

Ιστορικά η τιμή του WTI ακολουθεί την τιμή του Brent, όμως από το 2011 και έπειτα παρατηρείται μια σταθερή διαφορά μεταξύ των δύο τιμών, η οποία κυμαίνεται από 10 μέχρι 25 δολάρια. Μεγάλη διαφορά υπάρχει και σε άλλες ποικιλίες, όπως αυτή του Western Canadian Select με μια διαφορά από 10 έως 50 δολάρια και στην ποικιλία Louisiana Light Sweet και Bakken. Αυτό οφείλεται στην μη καλή διασύνδεση και στην περιορισμένη δυναμικότητα των αγωγών, που μεταφέρουν το πετρέλαιο από τις περιοχές όπου παράγεται στις περιοχές που γίνεται η διύλιση του. Αν και πάνω από το 90% της προμήθειας των διυλιστηρίων γίνεται διαμέσων αγωγών και τάνκερ, τα υπόλοιπα μέσα που υποστηρίζουν αυτήν την αλυσίδα είναι τα φορτηγά, τα ποταμόπλοια και τα τρένα που ενώ το 2003 κατείχαν ένα μικρό ποσοστό της τάξης του μόλις 2% άρχισε να αυξάνεται ραγδαία στο 6% δηλαδή περίπου ένα εκατομμύριο βαρέλια την ημέρα.

4.4 Η στρατηγική χωρών όσον αφορά την παραγωγή πετρελαίου

ΡΩΣΙΑ

Η Ρωσία διαθέτει τα μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, με τα αποδεδειγμένα αποθέματα της να ανέρχονται σε 80 δισεκατομμύρια βαρέλια και αντίστοιχα 178 τρισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικό αέριο. Το οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης της χώρας, βασίζεται σε μεγάλο ποσοστό στην εξαγωγή πετρελαίου, άρα η οικονομία της Ρωσίας

επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από τις διεθνείς τιμές του αργού πετρελαίου (Kaaresvirta, 2017).

Η χώρα διαθέτει πολλά πεδία τα οποία πρέπει να εκσυγχρονιστούν αφού ούτε οι εταιρίες, ούτε το κράτος, διαθέτουν την απαιτούμενη σύγχρονη τεχνολογία και τα κεφάλαια για να γίνουν νέες ανακαλύψεις κοιτασμάτων αλλά και για να εκσυγχρονιστεί η υπάρχουσα πετρελαϊκή βιομηχανία (Kaaresvirta, 2017).

Οι παρεμβάσεις στην οικονομία και οι υψηλοί φόροι δεν αφήνουν την δυνατότητα να γίνουν άμεσες ξένες επενδύσεις που θα μπορούσαν να λύσουν κάποια από τα παραπάνω προβλήματα.

Αν και η Ρωσία δεν είναι μέλος του ΟΠΕΚ, παρακολουθεί τις συνεδριάσεις και παίρνει μέρος στις αποφάσεις, όπως κατά την περίοδο της παγκόσμια κρίσης να μειώσουν την παραγωγή μαζί με τα υπόλοιπα μέλη του ΟΠΕΚ. Για να φτάσουμε σε αυτήν την συνεργασία προηγήθηκαν δυο αλλά σημαντικά γεγονότα, πρώτον μετά το 2011 ξεκίνησε μια μεγάλη και απότομη πτώση της τιμής του πετρελαίου και δεύτερον η έναρξη της παραγωγής σχιστολιθικού πετρελαίου από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Το τελευταίο γεγονός οδήγησε στην μείωση της τιμής του πετρελαίου (Kaaresvirta, 2017).

Η ραγδαία αύξηση της προσφοράς από τις ΗΠΑ, μπορούσε να αντισταθμιστεί με μια μεγάλη περικοπή της προσφοράς από τους δύο εναπομείναντες μεγάλους παραγωγούς μεταξύ των οποίων και η Ρωσία. Παρά τις μεγάλες διαφορές τους σε γεωστρατηγικά θέματα, το 2017 οι εμπλεκόμενες χώρες αποφάσισαν να συνεργαστούν για την διασφάλιση της βιωσιμότητας των οικονομιών. Πιο συγκεκριμένα μετά από συνάντηση της διευθύντρια Κριστίν Λα Γκαρντ του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και των βασικών κρατών του ΟΠΕΚ, ο διεθνής του οργανισμός προειδοποίησε το 2016 το Ριάντ ότι αν παραμείνουν οι τιμές του αργού τόσο χαμηλά τα αποθεματικά της θα της φτάσουν μόνο για πέντε χρόνια. Και αυτό διότι τα κρατικά έσοδα της Σαουδικής Αραβία προέρχονται περισσότερο από 80% από το πετρέλαιο τα δε κρατικά έσοδα της Ρωσία το 2014 προήλθαν κατά 50% από το πετρέλαιο. Έτσι οι δύο μεγάλοι ανταγωνιστές ήταν σε τόσο μεγάλη πίεση που προέκτειναν αυτή την συνεργασία πολύ πάρα πάνω από όσο υπολόγιζαν (Yermakov, 2019).

Κάποιοι αναλυτές υποστήριξαν ότι η Ρωσία με αυτήν την συνεργασία βοήθησε να διατηρηθεί στην εξουσία η βασιλεία των Σαούντ. Την ίδια στιγμή η Σαουδική Αραβία έχει εκπονήσει ένα

σχέδιο μετάβασης της οικονομίας σε μια χώρα που δεν θα βασίζεται στο πετρέλαιο, με την δημιουργία της πόλης του μέλλοντος, με συγκεκριμένο πλάνο πώλησης της κρατικής εταιρεία Αράμκο.

Οι διμερείς σχέσεις των ΗΠΑ και της Ρωσίας έχουν περάσει από πολλές δοκιμασίες χωρίς ποτέ να μπορούν να μείνουν σε ικανοποιητικό επίπεδο και για μεγάλο διάστημα. Οι πολιτικές σχέσεις των δύο χωρών μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο χαρακτηρίζονται κυρίως από καχυποψία, με εξαίρεση το γεγονός του ότι συνεργάστηκαν μαζί κατά της τρομοκρατίας μετά την 9/11. Αυτό ίσως να αποτέλεσε και το εναρκτήριο λάκτισμα στην έναρξη των εμπορικών σχέσεων των δυο χωρών, διότι αμέσως μετά δηλαδή το 2002 οι ΗΠΑ ξεκίνησαν να εισάγουν πετρέλαιο ενώ από το 2008 παρατηρείται μια απότομη αύξηση των εισαγωγών.

Προφανώς οι ΗΠΑ εφάρμοσαν το ίδιο μοντέλο οικονομικής διαχείρισης προς όφελος της ίδιας αλλά και της παγκόσμιας ανάπτυξης, διασφαλίζοντας την συνεχή ροή πετρελαίου στις αγορές διατηρώντας σταθερή την τιμή του. Με την παραγωγή όμως του σχιστολιθικού πετρελαίου οι ΗΠΑ όχι μόνο δεν μείωσαν τις εξαγωγές από την Ρωσία, αλλά ανέκτησαν και μερίδιο από την αγορά, όπως συνέβη το 2017 όπου το 20% των συνολικών εξαγωγών πετρελαίου κατευθύνθηκαν προς την Κίνα (Yarmakov, 2019).

Μετά τις δύο κρίσεις μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας το 2006 και το 2014, λόγω του φόβου που δημιουργήθηκε στην ΕΕ και τις οικονομικές κυρώσεις από την Δύση, η Ρωσία έκανε στροφή στην αγορά της Κίνας και της Ασίας. Η στροφή αυτή φάνηκε μια εύκολη και καλή λύση αρχικά. Το πρόβλημα στις σχέσεις των δύο χωρών, είναι ότι η Ρωσία δεν μπορεί να ανταγωνιστεί την Κίνα ειδικά στην περιοχή της Ασίας, όπου η Κίνα έχει το προβάδισμα και επιτρέπει στην Ρωσία να επεκτείνεται στην περιοχή όσο η ίδια το επιθυμεί. Η ισχύ της Κίνας, φαίνεται από το γεγονός του ότι ο αγωγός POWER OF SAIBIRIA καθυστέρησε επειδή η Κίνα ήθελε να επιβάλει την τιμή του φυσικού αερίου που θα αγοράζει. Άρα η εναλλακτική λύση δεν φαίνεται και τόσο εύκολη λύση, καθώς και η Κίνα όπως και η Ευρώπη θέλει να διαφοροποιήσει τις πηγές τις. Παρόλο τις δυσκολίες αυτές, σίγουρα η Ρωσία επιμένει στην συνεργασία αυτή καθώς ίσως να βλέπει κάποιες επενδύσεις από την μεριά της Κίνα, τα οποίες αντιστοιχούν σε κεφάλαια που πάγωσαν και δεν ενεργοποιήθηκαν λόγω των κυρώσεων από την δύση. Το εργοστάσιο υδροποίησης φυσικού αερίου στο Γιαμάλ της Ρωσίας μπορεί να θεωρηθεί ένα τέτοιο παράδειγμα.

Φαινομενικά η Κίνα ανοίγει μια πόρτα στην Ρωσία, στην ενεργοβόρα και αναδιδόμενη αγορά της Ασίας, όμως της κλείνει μια άλλη αυτή της ανοιχτής εναλλακτικής λύσης αποδέσμευσης από την Ευρώπη. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί από το γεγονός ότι δεν θέλει να έχει καμία εξάρτηση από κανένα κράτος καθώς το 2017 η Αυστραλία ήταν ο μεγαλύτερος προμηθευτής υδροποιημένου φυσικού αερίου στην Κίνα και το Τουρκμενιστάν αλλά και ο μεγαλύτερος προμηθευτής φυσικού αερίου. Παρόλου αυτά η ενασχόληση της Ρωσίας σε αυτές τις αγορές της εξασφαλίζει την ενεργειακή ασφάλεια την οποία επιδιώκει.

Η ενίσχυση και η εγκαθίδρυση του σημερινού καθεστώτος της Ρωσίας παράγεται από τις εξαγωγές της ενέργειας. Από αυτόν ακριβώς τον τομέα αντλούνται τα χρήματα για την αύξηση της επιρροής της Ρωσίας στο εξωτερικό. Το κλειδί λοιπόν είναι το πετρέλαιο, αν αναλογιστούμε ότι η τιμή του φυσικού αερίου αναπροσαρμόζεται ανά έξι μήνες στην τιμή του πετρελαίου. Έχοντας μεγάλο μερίδιο στην αγορά, η Ρωσία μπορεί να επηρεάσει κατά με αυτόν τον τρόπο και την τιμή του φυσικού αερίου σε ένα βαθμό. Επιπρόσθετα ελέγχει και τους αγωγούς στην Ευρώπη και την δυναμικότητα των αγωγών. Έχοντας στα χέρια του το Ρωσικό κράτος ένα τέτοιο ενεργειακό όπλο του οποίου όμως η αξία του βασίζεται στην τιμή που πουλιέται το πετρέλαιο στις διεθνείς αγορές, εύκολα μπορεί κανείς να συμπεράνει πως μπορεί να είναι και πολύ ευάλωτη στις μεγάλες διακυμάνσεις των τιμών.

Πολλοί αναλυτές, έχουν αποδώσει την κατάρρευση της Σοβιετικής ένωσης στην πολύ μεγάλη πτώση που είχε το πετρέλαιο εκείνη την περίοδο αλλά στην πραγματικότητα είναι ένα σαθρό επιχείρημα. Με την αλλαγή της εξουσίας στην Ρωσία το 1999 κρατικοποιήθηκε η βιομηχανία του πετρελαίου και του φυσικού αερίου παίρνοντας τα μερίδια από τους ολιγαρχίες και από ξένες ιδιωτικές εταιρίες.

Στην περίπτωση της Ρωσικής οικονομίας, δεν φτάνει ούτε η θεωρία της κατάρας των πόρων ώστε να εξηγήσει γιατί κωλυσιεργεί ο εκσυγχρονισμός όχι μόνο στον τομέα της ενέργειας αλλά σε ολόκληρη την οικονομία της χώρας. Το βέβαιο αποτέλεσμα είναι η πείνα και δυστυχία που επικρατεί στην χώρα, λόγω της ανύπαρκτης πολιτικής βούλησης και της αναποτελεσματικότητας της θεσμικής δομής (Yarmakov, 2019). Όλα δείχνουν ότι η ρωσική ηγεσία δεν μπορεί εκσυγχρονίσει την οικονομία της χώρας, καθώς έτσι θα χάσει μακροπρόθεσμα την εξουσία, γιατί με τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας θα δημιουργηθούν νέοι επιχειρηματίες οι οποίοι θα

μπορούσαν να χρηματοδοτήσουν τα αντίπαλα κόμματα και να χάσει την εξουσία η σημερινή κυβέρνηση. Έτσι τα συμφέροντα της πολιτικής ελίτ είναι εις βάρος του εκσυγχρονισμού της χώρας και όλου του ρωσικού λαού. Και η μόνη λύση, είναι η διατήρηση της υψηλής τιμής του αργού πετρελαίου ώστε να μην χρειαστεί η πολιτική ελίτ της Ρωσίας να απελευθερώσει την οικονομία.

ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ

Η πολιτική της Σαουδικής Αραβίας, καθοδηγείται από δύο παράγοντες. Πρώτον από την θέση που έχει η χώρα στην αγορά πετρελαίου και δεύτερον από τον ρόλο που παίζει στην εθνική οικονομία. Το οικονομικό επιτελείο της χώρας, δηλαδή το Ανώτερο Συμβούλιο Πετρελαίου με επικεφαλής τον μονάρχη και τον Υπουργό Πετρελαίου και Ορυκτών Πόρων έχει αναλάβει μια δύσκολη διαμεσολάβηση μεταξύ των συμφερόντων της αγοράς και των χωρών που εξάγουν πετρελαίου. Επί της ουσίας ο στόχος της Σαουδικής ARAMCO από το 1992, είναι να διατηρηθεί σταθερά τα έσοδα από το πετρέλαιο ώστε να μπορεί να διατηρηθεί στην εξουσία η μοναρχία. Ο επόμενος στόχος της είναι να υπάρχει σταθερότητα στην αγορά διατηρώντας σταθερή την τιμή και τις ποσότητες εξόρυξης πετρελαίου (Basam et al. 2016).

Λόγω των μεγάλων αποθεμάτων που έχει η Σαουδική Αραβία, συνήθως ο μακροπρόθεσμος στόχος της είναι να εξάγει όσο το δυνατόν μεγαλύτερες ποσότητες σε λογικές τιμές. Σε γενικότερο πλάνο οι στόχοι της χώρας βασίζονται σε οικονομικές προβλέψεις για το πόσο πετρέλαιο θα είναι επικερδές βάσει του τρέχοντος κόστους και των δυνατοτήτων παραγωγής. Ουσιαστικά η παραγωγή της Σαουδικής Αραβίας δεν εξαρτάται από τα αποθέματα της, καθώς θεωρεί ότι αυτά είναι ανεξάντλητα και έτσι η παραγωγή θα συνεχίζεται για όσο διάστημα είναι κερδοφόρα η εξόρυξη πετρελαίου (Mabro, 1992).

Οι Σαουδάραβες για μεγάλη χρονική περίοδο δεν επιδίωκαν ούτε υψηλές, ούτε χαμηλές τιμές διότι αν η τιμή του αργού πετρελαίου είναι υψηλή θα επηρεάσει τις χώρες οι οποίες το εισάγουν και θα επιβραδύνει την παγκόσμια οικονομία και αυτό θα έχει αρνητική επίπτωση στην ζήτηση. Αν όμως διατηρηθεί μια χαμηλή τιμή στην αγορά για μεγάλο διάστημα, αυτό θα επηρεάσει την εσωτερική οικονομία τους καθώς δεν θα υπάρχουν οι οικονομικοί πόροι που απαιτούνται για τις κοινωνικές δαπάνες και δεν θα υπάρχουν τα χρήματα για επενδύσεις στην πετρελαϊκή

βιομηχανία της χώρας. Άρα το κλειδί στην οικονομία της Σαουδικής Αραβίας είναι η τιμή του πετρελαίου και το ερώτημα που προκύπτει είναι αν μπορεί να καθορίσει την τιμή (Mabro, 1992).

Μία τακτική που χρησιμοποιεί όχι μόνο η Σαουδική Αραβία αλλά και άλλοι παραγωγοί κυρίως μέλη του ΟΠΕΚ, είναι να αποκρύπτουν και να μην δημοσιεύουν στοιχεία για τα αποθέματα τους και να μην δημοσιεύουν έγκαιρα τα στοιχεία παραγωγής τους. Αυτή η πρακτική ξεκίνησε να εφαρμόζεται μετά το 1986, κατά την δεύτερη πετρελαϊκή κρίση, με στόχο να υπάρχει ασάφεια στους αριθμούς στην πετρελαϊκή βιομηχανία, έτσι τα μέλη του ΟΠΕΚ ανακοινώνουν τους αριθμούς σχετικά με την παραχθείσα ποσότητα μετά από τρεις μήνες ώστε να δημιουργηθεί ασάφεια στο μερίδιο παραγωγής κάθε χώρας σχετικά με την πραγματική και την αναμενομένη παραγωγή. Η αλήθεια είναι ότι λόγω των πολλών παραγωγών πετρελαίου, είναι εξαιρετικά δύσκολο να ειπωθεί με ακρίβεια ποια είναι τα αποθέματα κάθε χώρας και επιπλέον το πιο σημαντικό που διοχετεύεται το πετρέλαιο, δηλαδή τον τόπο προορισμού (Stevens, 1997).

Ένα μεγάλο πλεονέκτημα για το Ριάντ, ήταν ότι για μια μακρά περίοδο είχε το πλεόνασμα παραγωγής σε σχέση με τους άλλους ανταγωνιστές του κλάδου και αυτό έδινε και την δυνατότητα να επηρεάζει και την τιμή.

Ένα άλλο τεκμήριο που αποδεικνύει ότι η πολιτική της Σαουδικής Αραβίας έχει στόχο την σταθεροποίηση της αγοράς, είναι όταν την περίοδο της Δεύτερης Ιντιφάντα το Ιράν και Ιράκ μείωσαν την παραγωγή πετρελαίου τον Απρίλιο του 2002 ως αντίποινα στις δυτικές αγορές οι οποίες στήριζαν το Ισραήλ. Τότε η Σαουδική Αραβία ήταν το μόνο μέλος του ΟΠΕΚ που αύξησε την παραγωγή του αργού πετρελαίου, αποδεικνύοντας έμπρακτα ότι μπορεί και έχει την ισχύ να λειτουργεί εκτός των αποφάσεων του ΟΠΕΚ σε αντίθεση με τις περιόδους 1970 και 1980 (Cordesman, 2002).

ΗΠΑ

Οι ΗΠΑ μετά το πρώτο εμπάργκο από τις αραβικές χώρες, αποφάσισαν να αυξήσουν την ενεργειακή τους ασφάλεια. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να διαθέσουν σημαντικά κεφάλαια για την

ανάπτυξη νέων τεχνολογιών όπως, την οριζόντια γεώτρηση και υδραυλική ρηγμάτωση. Η παραγωγή σχιστολιθικού πετρελαίου από σχεδόν μισό εκατομμύριο βαρέλια την ημέρα, ανήλθε σε τρία εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα. Τα παραπάνω, κατέστησαν την χώρα έναν από τους τρεις μεγαλύτερους παραγωγούς αργού πετρελαίου στον κόσμο. Το 2008 οι ΗΠΑ παρήγαγε 4,9 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα και το 2013 7,5 εκατομμύρια βαρέλια δηλαδή, 50 τοις εκατό αύξηση μέσα σε λίγα χρόνια. Το 2013, η ικανότητα διύλισης των ΗΠΑ έφτανε σχεδόν τα 18 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως, από 57 εταιρίες που λειτουργούσαν 139 διυλιστήρια. Η σημαντικότερη παραγωγή πετρελαίου είναι στις περιοχές Permian (West Texas), Eagle (Texas), Bakken (Montana και North Dakota). Παρόλου τις μεγάλες αποστάσεις, το εσωτερικό δίκτυο αγωγών είναι καλό, αλλά δεν συνδέεται πάντα με τα λιμάνια ώστε να πραγματοποιείται πιο εύκολα η εξαγωγή του πετρελαίου (Congressional Research Service, 2014).

Οι ΗΠΑ είναι από τους μεγαλύτερους καταναλωτές πετρελαίου. Πιο συγκεκριμένα, μέχρι το 2005 κατανάλωνε 18,7 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα, ενώ μετά την οικονομική κρίση παρατηρήθηκε μια σημαντική πτώση στα 2,5 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα. Ένας επιπρόσθετος λόγος για αυτό, είναι ότι τα αυτοκίνητα έχουν πλέον πιο αποδοτικούς κινητήρες. Έτσι η κατανάλωση διυλισμένων προϊόντων όπως η βενζίνη δεν αναμένεται να αυξηθεί ή να φτάσει τα επίπεδα του 2005 άμεσα. Αυτό δεν εμποδίζει για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια τα διυλιστήρια να εξάγουν προϊόντα πετρελαίου, από το Μεξικό μέχρι την Νότια Αμερική. Να σημειώσουμε, ότι αγορές αυτές δεν διαθέτουν επαρκή ικανότητα διύλισης (Congressional Research Service, 2014).

Μέχρι το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, οι ΗΠΑ ήταν ο μεγαλύτερος παραγωγός και προμηθευτής πετρελαίου στις αγορές. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν τότε μια πολύ καλά αναπτυγμένη πετρελαϊκή βιομηχανία και πολύ μεγάλα αποθέματα. Η χώρα αυτή μπορούσε να επεξεργάζεται μεγάλες ποσότητες αργού πετρελαίου ενώ είχε στην διάθεση της επίσης τις κατάλληλες υποδομές για την μεταφορά και την αποθήκευση. Έτσι οι ΗΠΑ ανέπτυξαν μια ισχυρή οικονομία λόγω των αποθεμάτων πετρελαίου, τα οποία ήταν και σε αφθονία και αυτό της επέτρεψε να στραφεί σε εξαγωγές του αργού πετρελαίου.

Από την δεκαετία του 1960, η οικονομία άρχισε να εξαρτάται από ξένες πηγές πετρελαίου καθώς τα εγχώρια αποθέματα άρχισαν να στερεύουν εξαιτίας της μεγάλης ζήτησης. Έτσι οι ΗΠΑ

πλέον για να διατηρήσει την στρατιωτική πολιτική και οικονομική ηγεμονία, έπρεπε να βρει μια χώρα που θα είναι αξιόπιστη αλλά και θα έχει μεγάλα και φθηνά αποθέματα.

Με τον αποκλειστικό έλεγχο στις περιοχές της Μέσης Ανατολής που ήταν πλούσια σε αποθέματα πετρελαίου, οι ΗΠΑ είχε το πλεονέκτημα και το προβάδισμα να είναι και να παραμείνει για πολλές δεκαετίες ο ηγεμόνας στην Ευρώπη και στην Ασία. Αυτό που πέτυχε οι ΗΠΑ, ήταν να διασφαλίσει την ενεργειακή της ασφάλεια της ίδιας και των υπόλοιπων κρατών, καθώς είναι ο εγγυητής απρόσκοπτης ροής πετρελαίου σε όλο τον κόσμο. Το γεγονός αυτό κατέστησε το πετρέλαιο ένα παγκόσμιο αγαθό που θα μπορούν όλοι να έχουν πρόσβαση σε αυτό. Με αυτόν τον τρόπο διασφάλισαν την παγκόσμια οικονομική σταθερότητα. Αυτό βεβαία είχε και πολλά οικονομικά και πολιτικά οφέλη για την ίδια όσο διατηρούσε τον έλεγχο αυτών των αποθεμάτων ενώ καμία χώρα δεν θα μπορεί να αμφισβητήσει την ηγεμονία της.

Την περίοδο 1945 και 1971, το αμερικανικό δολάριο ήταν συνδεδεμένο με το χρυσό και η όλη προσπάθεια έγκειται στην διατήρηση την τιμής του χρυσού στα 35 δολάρια η ουγκιά. Στην προσπάθεια για την διατήρησης αυτής της τιμής για μια μακροχρόνια περίοδο ζημιώθηκε η οικονομία των ΗΠΑ και το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία υψηλών ελλειμμάτων. Όλη αυτήν την περίοδο, οι κερδοσκόποι πουλούσαν τα περιουσιακά στοιχεία σε δολάρια για να το εξαργυρώσουν μετέπειτα σε χρυσό. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα αποθέματα χρυσού των ΗΠΑ να μειώνονται σταδιακά. Το αποκορύφωμα αυτής της μεγάλης περιόδου ήταν, όταν η Μεγάλη Βρετανία θέλησε να πουλήσει τα αποθέματα της σε χρυσό και να εξαργυρώσει 3 δισεκατομμύρια δολάρια. Έτσι ο τότε πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Νίξον, αποφάσισε να αποσυνδέσει το αμερικανικό δολάριο από το χρυσό (Kaufman et. Al. 2004).

Αμέσως μετά οι ΗΠΑ υπέγραψαν μια σειρά από συμφωνίες με την Σαουδική Αραβία, που ήταν τότε και ο μεγαλύτερος παραγωγός και είχε την δυνατότητα να ελέγχει τις τιμές του πετρελαίου στις διεθνείς αγορές. Αυτό που κέρδιζε οι ΗΠΑ, ήταν ότι η Σαουδική Αραβία θα πουλούσε το πετρέλαιο αποκλειστικά και μόνο σε ένα νόμισμα, σε αμερικανικό δολάριο, με αντάλλαγμα την οικονομική, την τεχνολογική και στρατιωτική βοήθεια των ΗΠΑ. Σε αυτό τον δρόμο βάδισαν και τα υπόλοιπα μέλη του ΟΠΕΚ και έτσι το αποτέλεσμα αυτών των στρατηγικών αποφάσεων των ΗΠΑ ήταν την δεκαετία του 1970 οι περισσότερες αγοροπωλησίες του αργού πετρελαίου να γίνονται με αμερικανικά δολάρια. Αν αναλογιστεί κανείς ότι η πλειοψηφία των κρατών εισάγουν πετρελαίου, αντιλαμβάνεται κάποιος ότι και η ζήτηση για το αμερικανικό νόμισμα ήταν μεγάλη.

Έτσι όποιος εμπορεύονταν πετρέλαιο, έπρεπε να έχει σημαντικά αποθέματα δολαρίων και άρα όσο θα υπάρχει ζήτηση για πετρέλαιο τόσο θα υπάρχει και ζήτηση για το αμερικανικό δολάριο. Το αποτέλεσμα ήταν, να υπάρχει μια τεχνίτη ζήτηση για το αμερικανικό νόμισμα. Επί της ουσίας στην περίοδο Bretton Woods , το πετρέλαιο είχε αντικαταστήσει το χρυσό και το αποτέλεσμα αυτών των συμφωνιών είχε ως αποτέλεσμα οι Ηνωμένες Πολιτείες να έχουν ένα πολύ μεγάλο προνόμιο στην διεθνή οικονομία (Congressional Research Service, 2014).

Τα κέρδη των χωρών μελών του ΟΠΕΚ ανακυκλώνονταν με επενδύσεις σε ομοσπονδιακά ομόλογα, χρεόγραφα και τίτλους που εξασφαλίζονται με ενυπόθηκα δάνεια. Αυτό που κατάφεραν οι ΗΠΑ, ήταν ότι ενώ δεν είχαν πετρέλαιο, σε μεγάλα και φθηνά αποθέματα. Τα κέρδη των πολιτικών αυτού σε σχέση με το πετρέλαιο, ήταν να μπαίνουν στην Αμερικανική οικονομία σημαντικά κεφάλαια με τις χώρες του ΟΠΕΚ να συνεχίζουν να πωλούν το πετρέλαιο σε δολάριο και όχι σε κάποιο άλλο νόμιζα ή καλάθι νομισμάτων, ενώ οι χώρες αυτές διασφάλιζαν τα κέρδη τους από τις επενδύσεις τους στην ισχυρή αμερικανική οικονομία. Όπως είχε πει και ο Norloff, η αμερικανική οικονομία και το δολάριο είναι πάρα πολύ μεγάλες για να αποτύχουν.

Από το 1945, για τις Ηνωμένες Πολιτείες η ενεργειακή ασφάλεια και η εθνική ασφάλεια είναι δύο συνδεδεμένες έννοιες . Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, η παγκόσμια παραγωγή ενέργειας μετατοπίστηκε από την βόρεια Αμερική στην Μέση Ανατολή και το ίδιο και η ενεργειακή ασφάλεια των ΗΠΑ.

Το 2001 επί προεδρίας του George Bush δήλωσε ότι η μεγάλη εξάρτηση των ΗΠΑ από τις εισαγωγές πετρελαίου θα υπονομεύσουν την εθνική ασφάλεια της χώρας. Προφανώς οι ΗΠΑ δεν συνειδητοποίησαν το 2001, ότι απειλείται ξαφνικά η ενεργειακή της ασφάλεια άρα και εθνική ασφάλεια. Αυτό έγινε με το εμπάργκο των Αραβικών κρατών το 1973 με 1974 κλυδώνισαν όχι μόνο την οικονομία των Ηνωμένων Πολιτών αλλά και την παγκόσμια οικονομία.

Έτσι οι ΗΠΑ, ξεκίνησαν την εξόρυξη παλιών αποθεμάτων που μέχρι τότε δεν είχαν ακόμη την τεχνολογία να το κάνουν. Αυτό σίγουρα αύξησε την ενεργειακή ασφάλεια της χώρας, καθώς την περίοδο 2005 με 2014 η παραγωγή αργού πετρελαίου αυξήθηκε κατά 65% και η παραγωγή φυσικού αερίου κατά 34 τοις εκατό.

Αυτό βέβαια δεν είναι και το μόνο θετικό γιατί μειώνοντας κατά 32% τις εισαγωγές πετρελαίου, κατάφεραν να μειώσουν και το πολύ μεγάλο εμπορικό έλλειμα, το οποίο για την περίοδο 2000 με 2014 είχε φτάσει κοντά στα 3 τρισεκατομμύρια δολάρια. Αυτό όμως δεν θα σταματήσει τις Ηνωμένες Πολιτείες να εισάγουν αργό πετρέλαιο από την Μέση Ανατολή, γιατί η περιοχή παραμένει μέχρι και σήμερα ένας κρίσιμος παράγοντας για την παγκόσμια οικονομία. Οι ΗΠΑ ήδη έχει επενδύσει πάρα πολλά στο να ελέγχουν αυτή την περιοχή, άρα και δεν τις συμφέρει πρώτον από οικονομικής άποψης και δεύτερον από γεωστρατηγική σκοπιά καθώς έτσι θα χάσει πολλά στοιχεία που την καθιστούν ηγεμόνα και εγγυητή της σταθερότητας στην Μέση Ανατολή (Congressional Research Service, 2014).

4.5 Συμπεράσματα

Οι τιμές του μαύρου χρυσού καθορίζονται ενίοτε από απρόβλεπτους παράγοντες, όπως το τελευταίο διάστημα από απότομες καιρικές αλλαγές. Σε παλιότερες πολεμικές συγκρούσεις οι αγορές επηρεάζονταν σε μεγάλο βαθμό, αλλά πλέον λόγω της δυνατότητας κάποιων χωρών να μπορούν να ανταποκρίνονται άμεσα σε ξαφνική ζήτηση και της αύξησης του δικτιού μεταφοράς, πλέον ο παράγοντας αυτό έχει μειώσει σημαντικά την επιρροή του. Σε αυτό το περιβάλλον η Ρωσία πρέπει να προσαρμοστεί και αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο γιατί δεν υπάρχει η πολιτική βούληση, έτσι θα συνεχίσει η οικονομία της να έχει άμεση εξάρτηση από τις διεθνείς τιμές του πετρελαίου. Εξίσου και η Σαουδική Αραβία έχει μεγάλη εξάρτηση από την τιμή του πετρελαίου, με την διαφορά ότι μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση έχει εισέλθει σε πρόγραμμα εκσυγχρονισμού και απεξάρτησης από το πετρέλαιο. Οι ΗΠΑ είναι ο μεγαλύτερος δρών στον χώρο του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αυτό δεν στάθηκε εμπόδιο να γίνει μετά το 2000 ο μεγαλύτερος εξαγωγές πετρελαίου. Το εναρκτήριο λάκτισμα σίγουρα ήταν η εξασφάλιση της εθνικής ασφάλειας της. Από τις δύο προηγούμενες χώρες είναι η χώρα με την μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα στο παγκόσμιο περιβάλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

5.1. Διατύπωση του προβλήματος και συλλογή δεδομένων

Σκοπός της μεθοδολογίας μας είναι να διερευνήσουμε τον στατιστικό αντίκτυπο που έχει στην ισοτιμία δολάριο προς ρούβλι, το Ρωσικό ΑΕΠ, ο πληθωρισμός της Ρωσίας και η τιμή του πετρελαίου. Για να διερευνήσουμε αυτό τον στατιστικό αντίκτυπο θα τρέξουμε ένα μοντέλο πολλαπλής παλινδρόμησης. Η εξαρτημένη μεταβλητή και οι ανεξάρτητες μεταβλητές θα εκφράζονται ως ποσοστιαίες μεταβολές από την μια περίοδο στην άλλη.

Θα συλλέξουμε δεδομένα για την περίοδο 2003 έως 2016. Τα δεδομένα αντλήθηκαν από τη ιστοσελίδα yahoo finance και από την World Bank. Ουσιαστικά τα δεδομένα αφορούν χρονολογικές σειρές ενώ να σημειώσουμε ότι δεν χρησιμοποιούμε ανεξάρτητες μεταβλητές με χρονική υστέρηση.

Οι υποθέσεις που κάνουμε είναι οι εξής

H1 : Το ΑΕΠ της Ρωσίας έχει αρνητικό και στατιστικά σημαντικό αντίκτυπο στην ισοτιμία δολάριο προς ρούβλι. Κάνουμε αυτή την υπόθεσή διότι όταν αναπτύσσεται η Ρωσική οικονομία, τότε θα αυξηθούν οι εισαγωγές και συνεπώς θα αυξηθεί η ζήτηση για τα Αμερικάνικα προϊόντα και κα επέκταση η ζήτηση για δολάρια.

H2 : Η τιμή του πετρελαίου έχει στατιστικά σημαντικό και θετικό αντίκτυπο στην ισοτιμία δολάριο προς ρούβλι. Αυτό συμβαίνει διότι η Ρωσία εξάγει πετρέλαιο και συνεπώς μια αύξηση της τιμής του πετρελαίου θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης για ρούβλια και συνεπώς το εξεταζόμενο νόμισμα θα ανατιμηθεί.

H3 : Ο πληθωρισμός θα έχει στατιστικά σημαντικό και θετικό αντίκτυπο στην συναλλαγματική ισοτιμία. Αυτό συμβαίνει διότι μια αύξηση των τιμών θα έχει ως αποτέλεσμα να μειωθεί η πραγματική προσφορά που μεταφράζεται σε μετατόπιση της καμπύλης LM προς τα πάνω και σε αύξηση του επιτοκίου. Η αύξηση αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα το να αυξηθούν οι αποδόσεις από επένδυση στο ρούβλι και συνεπώς θα αυξηθεί η ζήτηση του τελευταίου. Επίσης αν λάβουμε υπόψη την ισοδυναμία των επιτοκίων τότε μια αύξηση του επιτοκίου θα πρέπει να επιφέρει μια ανατίμηση της ισοτιμίας σήμερα και μια υποτίμηση μελλοντικά έτσι ώστε η διαφορά των επιτοκίων να είναι ίσο με το προθεσμιακό πριμ ή μετά.

5.2 Κατασκευή υποδείγματος

Για την εκτίμηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας θα τρέξουμε ένα μοντέλο πολλαπλής παλινδρόμησης το οποίο θα είναι της παρακάτω μορφής

$$\text{Δολλάριο / ρούβλι} = \beta_0 + \beta_1 * \text{OIL} + \beta_2 * \text{inflation} + \beta_3 * \text{GDP} + e$$

Όπου β_1 , β_2 , β_3 είναι οι συντελεστές που θα εκτιμηθούν και e είναι το σφάλμα.

- Οι υποθέσεις που κάνουμε είναι οι εξής
- Το σφάλμα ακολουθεί την κανονική κατανομή με μέσο μηδέν και σταθερή διακύμανση
- Δεν υπάρχει αυτοσυσχέτιση μεταξύ των σφαλμάτων
- Το μοντέλο είναι γραμμικό
- Οι μεταβλητές X_i είναι μη στοχαστικές
- Δεν υπάρχει πολλυσυγραμμικότητα

Σε περίπτωση που παραβιάζονται οι παραπάνω υποθέσεις οι εκτιμώμενοι συντελεστές δεν είναι οι πλέον αξιόπιστοι

5.3. Εφαρμογή υποδείγματος

Το υπόδειγμα θα εκτιμηθεί μέσω του λογισμικού προγράμματος SPSS. Με το να εκτιμηθεί το υπόδειγμα θα ήμαστε σε θέση να προβλέψουμε την συναλλαγματική ισοτιμία κατά μέσο όρο για δεδομένες τιμές των ανεξάρτητων μεταβλητών. Επίσης θα ελεγχθεί η στατιστική σημαντικότητα των συντελεστών μέσω της τιμής p value. Αν η τιμή αυτή είναι υψηλότερη του επιπέδου σημαντικότητας 0,054 τότε η μεταβλητή δεν θα είναι στατιστική σημαντική ενώ σε αντίθετη περίπτωση θα είναι. Επιπλέον θα τρέξουμε μια ιεραρχική παλινδρόμηση προκειμένου να δούμε πόσο συνεισφέρει η εκάστοτε μεταβλητή στην ερμηνευτική ικανότητα του υποδείγματος

5.4. Αξιολόγηση πρόβλεψης

Προκειμένου να ελέγχουμε την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων μας θα υπολογίσουμε τον συντελεστή προσδιορισμού ο οποίος μας δείχνει το ποσοστό της μεταβλητότητας του Y που ερμηνεύεται από τα X και λαμβάνει τιμές από 0ο έως 1. Ένας συντελεστής άνω του 0,6 θεωρείται ικανοποιητικός.

Επίσης μας ενδιαφέρει να δούμε αν παραβιάζονται οι υποθέσεις του υποδείγματος. Για τον έλεγχο της αυτοσυσχέτισης σφαλμάτων θα κάνουμε χρήση της στατιστικής Durbin Watson. Η στατιστική αυτή θα συγκριθεί με τις κρίσιμες τιμές Du και DL.

Η πολυσυνγραμμικότητα αναφέρεται σε συσχέτιση μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών. Αν υπάρχει τέλεια πολυσυνγραμμικότητα το υπόδειγμα δεν μπορεί να εκτιμηθεί. Αν υπάρχει ατελής πολυγγραμμικότητα τότε οι συντελεστές είναι αμερόληπτοι και συνεπής αλλά η διακύμανση τους θα είναι υψηλή με αποτέλεσμα την ύπαρξη μεγάλων διαστημάτων εμπιστοσύνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Παρακάτω παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα του συντελεστή συσχέτισης

Correlations

		rub	oil	infl	gdp
Rub	Pearson Correlation	1	,619**	-,013	,390**
	Sig. (2-tailed)		,000	,926	,004
	N	52	52	52	52
Oil	Pearson Correlation	,619**	1	-,105	,471**
	Sig. (2-tailed)	,000		,459	,000
	N	52	69	52	52
Infl	Pearson Correlation	-,013	-,105	1	-,106
	Sig. (2-tailed)	,926	,459		,456

	N	52	52	52	52
Gdp	Pearson Correlation	,390**	,471**	-,106	1
	Sig. (2-tailed)	,004	,000	,456	
	N	52	52	52	52

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Παρατηρούμε ότι το ρούβλι παρουσιάζει θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση με το πετρέλαιο. Επίσης το ΑΕΠ παρουσιάζει θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση με το πετρέλαιο. Κάτι συνιστά ένδειξη για ύπαρξη πολυσσυγαμικότητας.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζουμε τον συντελεστή προσδιορισμού της εκτιμώμενης εξίσωσης

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted Square	RStd. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,632a	,399	,361	,06002	2,192

a. Predictors: (Constant), gdp, infl, oil

b. Dependent Variable: rub

Παρατηρούμε ότι ο συντελεστής προσδιορισμού ισούται με 0,4 που σημαίνει ότι το 40 τοις εκατό της μεταβλητότητας της συναλλαγματικής ισοτιμίας δολάριο προς ρούβλι οφείλεται στις ανεξάρτητες μεταβλητές. Ο διορθωμένος συντελεστής προσδιορισμού ισούται με 0,361 που είναι μικρότερος λόγω του ότι όπως θα δούμε σε επόμενο πίνακα υπάρχουν ανεξάρτητες μεταβλητές οι οποίες δεν είναι στατιστικά σημαντικές.

Η τιμή της Durbin Watson είναι μεγαλύτερη του $DU = 1,67$ που σημαίνει ότι δεν υπάρχει θετική αυτοσυσχέτιση.

Επίσης $4 - D = 1,8 > DU$ που σημαίνει ότι δεν υπάρχει αρνητική αυτοσυσχέτιση.

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε την ανάλυση ANOVA.

ANOVAa

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,115	3	,038	10,614	,000b
	Residual	,173	48	,004		
	Total	,288	51			

a. Dependent Variable: RUB

b. Predictors: (Constant), GDP, INFLATION, OIL

Βάση αυτής της ανάλυσης παρατηρούμε ότι το p value της στατιστικής F είναι μεγαλύτερο του επιπέδου σημαντικότητας. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι συντελεστές είναι από κοινού στατιστικά σημαντικοί κάτι που με την σειρά του σημαίνει ότι η εξίσωση στο σύνολο της είναι στατιστικά σημαντική.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι συντελεστές της παλινδρόμησης καθώς και οι στατιστικές t όπως και οι τιμές p value.

Coefficientsa

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
1	(Constant)	-,029	,017		-1,708	,094		
	oil	,273	,062	,563	4,432	,000	,775	1,290
	infl	,320	,603	,060	,530	,598	,985	1,015
	gdp	,744	,723	,131	1,028	,309	,775	1,291

a. Dependent Variable: rub

Παρατηρούμε ότι μόνο ο συντελεστής της ανεξάρτητης μεταβλητής του πετρελαίου είναι στατιστικά σημαντικός. Επίσης όλοι οι συντελεστές έχουν θετικό πρόσημο.

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε τα αποτελέσματα της ιεραρχικής παλινδρόμησης.

Model Summary^d

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			Sig. F Change	Durbin-Watson
						F Change	df1	df2		
1	,619 ^a	,383	,371	,05959	,383	31,020	1	50	,000	
2	,629 ^b	,395	,371	,05958	,012	1,007	1	49	,321	
3	,632 ^c	,399	,361	,06002	,004	,281	1	48	,598	2,192

a. Predictors: (Constant), oil

b. Predictors: (Constant), oil, gdp

c. Predictors: (Constant), oil, gdp, infl

d. Dependent Variable: rub

Παρατηρούμε ότι οι μεταβλητές του πληθωρισμού και του ΑΕΠ συνεισφέρουν σε χαμηλό βαθμό στην ερμηνευτική ικανότητα του υποδείγματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. ΣΥΖΗΤΗΣΗ / ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Στην οικονομετρική μας ανάλυση είδαμε ότι το πετρέλαιο έχει θετικό και στατιστικά σημαντικό αντίκτυπο στην συναλλαγματική ισοτιμία. Αντίθετα οι μεταβλητές του ΑΕΠ και πληθωρισμού δεν επηρεάζουν σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο την ισοτιμία. Συνεπώς δεχόμαστε την μία υπόθεση και απορρίπτουμε τις άλλες 2.

Ο στατιστικά σημαντικός και θετικός αντίκτυπος στην ισοτιμία ήταν αναμενόμενος, αφού όπως είδαμε και στο θεωρητικό μέρος της εργασίας οι διακυμάνσεις των τιμών του πετρελαίου στο παρελθόν είχαν άμεσο αντίκτυπο στην συναλλαγματική ισοτιμία. Αν ανέβει η τιμή του πετρελαίου τότε θα εισρεύσει συνάλλαγμα στην Ρωσική οικονομία με αποτέλεσμα την ανατίμησή του νομίσματος. Το 2008 όταν και κατέρρευσε η τιμή του πετρελαίου από τα 140 δολάρια στα 60 δολάρια σημειώθηκε σημαντική υποτίμηση του ρουβλιού έναντι του δολαρίου η οποία ξεπέρασε το 25 τοις εκατό. Σημαντική ήταν και η υποτίμηση του ρουβλιού το 2016 η οποία ξεπέρασε το 50 τοις εκατό. Σε αυτή την περίπτωση πάντως η πτώση του πετρελαίου ήταν πάλι πολύ σημαντική αλλά όχι τόσο ισχυρή όπως το 2008. Προφανώς η υποτίμηση του Ρωσικού

νομίματος, προήλθε και από άλλους παράγοντες. Πάντως η υψηλή συσχέτιση πετρελαίου και συναλλαγματικής ισοτιμίας επιβεβαιώνει τον σημαντικό του ρόλο στην Ρωσική οικονομία.

Το γεγονός του ότι ο πληθωρισμός και το ΑΕΠ δεν ασκούν στατιστικά σημαντική επίδραση στην συναλλαγματική ισοτιμία, ίσως δεν θα πρέπει να μας προκαλεί έκπληξη. Όταν είχε υποτιμηθεί στο παρελθόν το ρούβλι λόγω της πτώσης της τιμής του πετρελαίου, τότε η Ρωσικές αρχές είχαν παρέμβει προκειμένου να αντιστραφεί η καθοδική πτώση του νομίσματος. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το ρούβλι να μην υπόκειται στους νόμους της ελεύθερης αγοράς και συνεπώς να μην παρατηρηθεί η αναμενόμενη συσχέτιση με 2 βασικά μακροοικονομικά μεγέθη όπως το ΑΕΠ και ο πληθωρισμός

Η ανάλυσή μας έχει και κάποιους περιορισμούς. Πρώτον και δεδομένου της σχετικά χαμηλής τιμής του συντελεστή προσδιορισμού, θα μπορούσαμε να είχαμε εισάγει και άλλες μεταβλητές στο υπόδειγμα οι οποίες θα εξηγούσαν την μεταβλητότητα του νομίσματος. Να σημειώσουμε ότι η παράλειψη ερμηνευτικών μεταβλητών δημιουργεί προβλήματα μεροληψίας. Δεύτερον υποθέσαμε ότι το πετρέλαιο, το ΑΕΠ και ο πληθωρισμός επηρεάζουν την ισοτιμία δηλ. είναι εξωγενείς μεταβλητές. Πολλές φορές όμως η συναλλαγματική ισοτιμία δύναται να επηρεάσει τις ανεξάρτητες μεταβλητές που χρησιμοποιούμε στο υπόδειγμα. Σε αυτή την περίπτωση υπάρχει πρόβλημα ενδογένειας και οι μεταβλητές μας δεν θα είναι πάλι αμερόληπτες. Τέλος υποθέσαμε ότι η σχέση μεταξύ εξαρτημένης και ανεξάρτητων μεταβλητών είναι γραμμική στον βαθμό που κάναμε χρήση του μοντέλου πολλαπλής παλινδρόμησης κάτι όμως που μπορεί να μην ισχύει.

Βιβλιογραφία:

Abraham, R. and Hurrington, C. (2016). Determinants of oil prices. Theoretical Economics Letters, Vol. 6, pp. 742 – 749.

- Agnolucci, P. (2009). Volatility in crude oil futures : A comparison of the predictive ability of Garch and implied volatility models. *Energy Economics*, Vol. 31, pp. 316 – 321.
- Åslund, Anders. 1991. *Gorbachev's Struggle for Economic Reform*. 2d. ed. Ithaca: Cornell University Press
- Basam, F., and Amrita, S. (2016). *Saudi Arabia's vision 2030, oil policy and the evolution of the energy sector*. Oxford Institute for Energy Studies.
- British Petroleum, (2016). *BP Statistical Review of World Energy Journal*. pp. 1 – 43.
- Bureau of Economic Analysis (BEA, 2008), *Russian Economic Trends (RET) Data*, Moscow.
- Bureau of Economic Analysis (BEA, 2008), *Russian Economic Trends (RET) Data*, Moscow. Calculated using export data for 'machinery and transport equipment' (SITC Rev.3 category 7) and 'other manufactured goods' (SITC Rev.3 categories 6 and 8). Data from UN Comtrade database, 2016, <https://comtrade.un.org/data/> (accessed 21 Oct. 2016)
- Canuto, O. (2014). The commodity supercycle : Is this time different? *Economic Premise*, No. 150, World Bank.
- Congressional Research Service (2018). *U.S crude oil and natural gas production in Federal and non Federal areas*.
- Cordesman, A. (2003). *Saudi Arabia enters the 21st century*. Westport, CT: Praeger.
- Dabrowski, M. (2016) 'Currency crises in post-Soviet economies — a never ending story?' *Russian Journal of Economics* 2(3): 302-326,
- Delpla, Jacques. 1993. "Price Policy in Russia: The Case of Energy". Mimeo. Macroeconomic and Finance Unit at the Ministry of Finance of Russia. April 26.
- Dvorkin, V. (2014), 'Trebuyetsya Innovatsionnyy Proryv' [An Innovative Breakthrough is Required], *Voyenno-Promyshlenny Kur'yev*, 19 February 2014, <http://www.vpk-news.ru/articles/19190>; and Frolov, A. (2015), 'Opasnosti na gorizonte' [Dangers on the Horizon], *Russia in Global Affairs*, 11 December 2015, available at <http://ni.globalaffairs.ru/opasnosti-na-gorizonte/>.
- Ebrahim, Z. , Inderwildi, O. and King, D. (2014). *Macroeconomic impacts of oil price volatility : mitigation and resilience*. Higher Education Press.
- Energy Information Administration (EIA, 2006), *International Energy Outlook*, <http://www.eia.doe.gov/emeu/international/con-tents.html>
- Export of Russian Software Development Industry, 14th Annual Survey 2017, RUSSOFT Association, http://www.russoft.ru/files/RUSSOFT_Survey_14.0_rus.pdf
- GIEP (2018) *Russian Economy in 2017. Trends and Outlooks*, Gaidar Institute for Economic Policy, Moscow, σελ.247

GIEP (2018) Russian Economy in 2017. Trends and Outlooks, Gaidar Institute for Economic Policy, Moscow

Global Innovation Index, 2017 <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2017-report#>

Gold: the Monetary Polaris, Nathan Lewis, Second Edition: October 2013 σελ. 133.

Guriev, S. (2014). Running from the ruble. Project Syndicate, December 17.

http://documents.worldbank.org/curated/en/600471468127172589/310436360_20050012034744/additional/multi0page.pdf σελ71

http://files.transparency.org/content/download/1857/12438/file/CPI2014_DataBundle.zip

https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication10969_en.pdf σελ 3

https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication10969_en.pdf σελ 4

https://en.wikipedia.org/wiki/World_oil_market_chronology_from_2003

<https://fedstat.ru/indicator/43526>.

<https://www.cfr.org/in-brief/have-sanctions-russia-changed-putins-calculus> (Andrew Chatzky, 2019)

<https://www.csis.org/programs/russia-and-eurasia-program/archives/economic-change-russia>

<https://www.gazprom.com/projects/blue-stream/>

<https://www.investopedia.com/articles/03/051503.asp> (Baldrige 2019)

<https://www.investopedia.com/terms/g/gdp.asp> (JASON FERNANDO, 2021)

<https://www.nord-stream2.com/>

<https://www.statista.com/statistics/262858/change-in-opec-crude-oil-prices-since-1960/>

Illarionov, Andrei N. 1998b. “Kakbylorganizovanrossiiskyfinansovykrizis (How the Russian Economic Crisis Was Organized).” *Voprosy ekonomiki*, 70, (11): 20-35

International Energy Agency (2014). Russia 2014: Energy policies beyond IEA Countries. Retrieved on 5 Feb. 2016

International Monetary Fund (IMF). 1993. Economic Review: Russian Federation. Washington, D.C.: International Monetary Fund. Σελ. 139.

Jarmacov, V. (2019). Russia's heavy fuel oil exports : Challenges and changing rules abroad and at home. The Oxford Institute for Energy Studies. University of Oxford.

Joint study by the Eurasian Economic Commission and the World Bank “The EAEU Digital Agenda 2025: Prospects and Recommendations.”

Joint study by the Eurasian Economic Commission and the World Bank “The EAEU Digital Agenda 2025: Prospects and Recommendations.”

Kaarevirta, J. (2017). Overview of Russia’s oil and gas sector. BOFIT Policy Brief, No 5.

Kaufman, R. , Dees, S. Karadeloglou, P. and Sanchez, M. (2004). Does OPEC matter? An economic analysis of oil prices. The energy Journal, Vol. 25, pp. 67 – 90.

Marek Dabrowski, 2015 It’s not just Russia: Currency crisis in the Commonwealth of independent states, pp 2

Medel, C. (2015). Geo[political tensions, OPEC news and oil price : A Granger Causality Test. University of Nottingham

Mikulska, Anna. ‘Russia starts LNG exports from Yamal –what it means for Europe’, energy post weekly, 22 January, (2018), accessed, 12 April, 2018, <http://energypost.eu/russia-starts-lng-exports-from-yamal-what-it-means-for-europe/>.

Nasiru, I., Usman, H. and Saidu, A. (2014). Oil consumption and economic growth. Evidence from Nigeria, Bulletin of Energy Economics, Vol. 2 , pp. 106 – 112.

Paper prepared jointly by the secretariats of the United Nations Conference on Trade and Development and the United Nations Economic Commission for Europe σελ 5.

Pieter D. Wezeman, Alexandra Kuimova, and Siemon T. Wezeman, “Trends in International Arms Transfers, 2020,” Stockholm International Peace Research Institute, March 2021, https://sipri.org/sites/default/files/2021-03/fs_2103_at_2020.pdf.

Ratti, R. and Vespignani, J. (2013). Why are crude oil prices high when global activity is weak ? Economics Letters 121.

Rautava Jouko (2002) The role of oil prices and the real exchange rate in Russia's economy. Bank of Finland. DP 3/2002

Rogov, K. (2014). What will be the consequences of the Russian currency crisis?European Council of Foreign Relations, commentary, December 23.

Rogov, K. (2014). What will be the consequences of the Russian currency crisis?European Council of Foreign Relations, commentary, December 23.

Russia Economic Report, World Bank, Απρίλιος 2015, σελ 20

Stevens, P. (1997a). Oil and the Gulf. In G. Sick & L. Potter (Eds.), The Persian Gulf at the millennium (p. 86). London: MacMillan Press.

Suni, P. (2007), Oil Prices and the Russian Economy: Some Simulation Studies with NiGEM, ETLA Discussion Papers 1088,Helsinki σελ 3.

The export figure is also cited in TASS (2016), ‘Dolya vooruzheniy v rossiyskom eksporte sostavlyayet 4.2%’ [Armaments account for 4.2% of Russian exports], 2 November 2016, <http://tass.ru/armiya-i-opk/3755729>

The Global Competitiveness Report 2016-2017, The World Economic Forum, 2017

The Response of Russian Security Prices to Economic Sanctions: Policy Effectiveness and Transmission, U.S. Department of State Office of the Chief Economist Working Paper 2017-02, σελ 9

The World Bank in Russia, JUNE 2008, Russian Economic Report, № 16

Trends (RET) Data, Moscow.

World Bank. 1996b. Fiscal Management in Russia. Washington, D.C.: the World Bank.

www.minfin.ru/ru/nationalwealthfund/statistics/volume/index.php?id_4=6412 Retrieved at 23.09.2014

EIA (2018). The distribution of US oil and natural gas wells by production rate. US Energy Information Administration.